

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Прикарпатський факультет
(м. Івано-Франківськ)**

Актуальні питання юридичної науки

**Підсумкова курсантсько-студентська науково-теоретична
конференція**

17 червня 2020 року

Івано-Франківськ – 2020

Актуальні питання юридичної науки: матеріали підсумкової курсантсько-студентської науково-теоретичної конференції (Івано-Франківськ, 17 червня 2020 р.) / за заг. ред. Ю. В. Терещенко, Л. М. Андрусів. Івано-Франківськ : Прикарп. фак-т (м. Івано-Франківськ) НАВС, 2019. 100 с.

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від (протокол № 9 від 26.06.20)

Матеріали подано в авторській редакції
Відповідальність за достовірність інформації і точність викладеного матеріалу, що міститься в тезах, покладається на авторів

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ
Теорія та історія держави і права, філософія права,
соціальна комунікація

ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНИХ СИМВОЛІВ

Гатала Ірина Юріївна,

курсант 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Символи існували ще в первісному суспільстві, коли люди через недосконалість мови навчилися фіксувати ті чи інші події та передавати їх наступним поколінням за допомогою символів. З розвитком суспільства символи оновлюються, змінюються їхні форми та значення, проте їхня роль у суспільстві зростає. На сьогодні символи посідають важливе місце у всіх сферах людської діяльності, адже кодування світу сприяє інтелектуальному розвитку людства.

Що стосується юридичних символів, то це один із найважливіших засобів юридичної техніки. Проблеми значення символів відбиті в їхніх функціях. Існує навіть окрема класифікація за функціональним призначенням, згідно з якою символи поділяються на регулятивні та декларативні.

Перші виражають у символічній формі певні владні веління, виступають в ролі юридичних фактів, що спричиняють конкретні правові наслідки. Значення другого виду юридичних символів пов'язане не стільки з конкретними правовими наслідками, що виникають у зв'язку з їх використанням, скільки з тими цінностями, які вони виражають [1].

Правові символи як елемент юридичної техніки виконують низку функцій. Функції юридичних символів – це система напрямків правового впливу на суспільні відносини за допомогою правового символу, які викликані необхідністю правового регулювання на певному етапі розвитку. Саме функції визначають основне призначення та сутність правових символів для суспільства чи окремих соціальних груп.

Оскільки правові символи володіють такою якістю, як різноспрямованість, це зумовлює широту класифікацій юридичного символу за різними підставами:

1) залежно від сфери життя, на яку спрямований вплив правових відносин (економічна, політична, ідеологічна);

2) за семіотичним значенням (функції фіксації, функції зберігання та передачі інформації, номінативна, комунікативна функції);

3) за їх юридичною сутністю (функція уніфікації правового матеріалу, правотлумачна, правоконкретизувальна функції).

Зауважимо, що ця класифікація не єдина, оскільки проблема значення правових символів часто зосереджена на їхніх функціях. Наприклад, М.М. Вопленко виділяє лише три основні функції правових символів: попереджувально-орієнтаційна, функція посилення регулятивного ефекту, функція економії юридичних і мовних засобів [2, с. 73].

На думку Давидової М.Л., варто об'єднати окремі класифікації функцій правових символів та зосередитися на наступних: регулятивна, правовстановлювальна, ідеологічна, інформаційна, охоронна, економічна.

Регулятивна функція спрямована на забезпечення чіткої організації суспільних відносин, особливо коли це потрібно зробити швидко та до великої кількості суб'єктів.

Правововстановлювальна функція полягає в наданні значення юридичним фактам, тобто окремі правові знаки можуть надавати юридичну силу документам та забезпечити їхню нормативність. До таких символів можна зарахувати реквізити документів (печатка, підпис, зображення Державного Герба), проголошення судового рішення, видача свідоцтв – усі вони забезпечують рух правовідносин та призводять до певних наслідків.

Ідеологічна функція. Правові символи можуть здійснювати на людину суттєвий емоційний та психологічний вплив на суспільство. Завдяки їм можна донести певні правові норми та елементи державної ідеології. Цю функцію найчастіше виконують державні символи, офіційна символіка державних організацій та інші.

Інформаційна функція. Ще у первісному суспільстві символи були як засіб зберігання та передачі інформації. Ця функція збереглась і до тепер, зараз символи є зручним джерелом інформації для великого кола суспільних відносин.

Економічна функція пов'язана з тим, що юридичні символи спрощують і економлять мовні та юридичні засоби. До прикладу використання бланків та документів сприяє більш точному, конкретнішому викладу інформації.

З огляду на вищесказане можна зробити висновок, що юридичні символи – це засоби юридичної техніки, які виконують ряд функцій. Основними функціями, правових символів є регулятивна, правовстановлювальна, ідеологічна, інформаційна, охоронна, економічна.

Список використаних джерел:

1. Давыдова М. Л. Юридическая техника: проблемы теории и методологии: монография. Волгоград : Изд-во ВолГУ, 2009. С. 302-306.
2. Вопленко М.М. Правовая символика. *Правовидение*. 1995. Вып. 4-5. С. 71-73.
3. Мішегіна В.М. Функції правових та державних символів. URL: http://www.juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/4.pdf (дата звернення: 07.06.2020).

РОЗУМІННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ КАТУВАННЯ, ЖОРСТОКОГО ТА ТАКОГО ПОВОДЖЕННЯ, ЩО ПРИНИЖУЄ ЛЮДСЬКУ ГІДНІСТЬ

Доготар Маріанна Василівна,
студентка 4-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Сучасний розвиток демократичних і правових держав напряду пов'язаний з дотриманням основоположних прав та свобод людини та виконанням державами вимог щодо не унеможливлення порушень у цій сфері.

Заборона катувань чи нелюдського або такого, що принижує гідність, поведження чи покарання, виступає одним із основних прав і одночасно гарантією таких невід'ємних прав людини, якими є право на життя, свободу та особисту недоторканність, право на повагу честі й гідності. Відомо, що правове становище людини регламентується, насамперед, нормами національного законодавства держави, на території якої вона проживає. Однак велику роль в регулюванні прав та свобод людини відіграють міжнародні нормативно-правові акти. Адже Конституція України зазначає, що чинні міжнародні договори, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, є частиною національного законодавства [1, с. 24-26]. Тому розглядаючи питання щодо заборони катувань в Україні, потрібно підкреслити, що основними документами, щодо заборони катувань є Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведження та покарання (1984 р.), до якої Україна приєдналася у 1987 році та Європейська Конвенція про запобігання катуванням чи

нелюдському або принижуючому гідність поводженню та покаранню (1987 р.), яка була ратифікована Україною 21 січня 1997 року.

Потрібно підкреслити, що аналогічні норми про заборону катувань, з деякими особливостями їхнього формулювання, закріплені також в ряді інших міжнародно-правових документів, наприклад, в статті 7 Міжнародного акту про громадянські й політичні права, де передбачено, що нікого не може бути піддано катуванню та жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, а також у ст. 5 Загальної декларації прав людини та Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження й покарання, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1975 році.

Розглядаючи одне з основних прав людини – заборону катування, насамперед потрібно звернутися до аналізу поняття «катування». Визначення даного терміну міститься в статті 1 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських і принижуючих гідність видів поводжень та покарань, де під «катуванням» розуміється «будь-який акт, яким будь-якій особі свідомо спричинюється сильний біль або страждання, фізичне та/або моральне, для отримання від неї або третьої особи свідчення чи повідомлення, щоб покарати за дії, які здійснила ця особа або третя особа або в здійсненні яких вона підозрюється, а також залякати або примусити її або третю особу» [2]. Катування належать до тяжких та свідомо жорстоких, нелюдських і принижуючих людську гідність видів поводження.

Проаналізувавши Конвенцію ООН проти катувань можна виділити основні ознаки катування:

- спричинення сильного болю або страждання;
- вчинене безпосередньо державними посадовими особами чи іншими «офіційними» особами, з їх підбурювання, з їх відома або з їх мовчазної згоди;
- вчинене з конкретною метою (або ціллю).

Стаття 3 Європейської Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод встановлює, що жодна людина не може зазнавати катувань чи нелюдського або такого, що принижує її гідність, поводження або покарання. Дана імперативна норма охороняє одну із основних цінностей демократичного суспільства та встановлює безумовну заборону катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження й покарання [3, с. 20-24].

Захист прав людини є одним із першочергових завдань не тільки національних держав, а також і міжнародних інституцій. Саме завдяки діяльності таких міжнародних утворень, як Європейський Союз (далі – ЄС), а також Рада Європи у європейському просторі основоположні права людини не тільки зазнали суттєвого розвитку, але й гарантуються та охороняються на високому рівні. Сьогодні Європейський Союз є потужним економічним та політичним центром світу, гарантом європейської безпеки та ядром системи європейських цінностей і стандартів, зокрема щодо забезпечення прав людини [4, с. 196]. Наша держава від початку свого державного будівництва виявила намір зайняти належне місце в Європейському співтоваристві, і першим кроком у цьому напрямку став вступ України до Ради Європи і відповідне закріплення нею основоположних праволюдних стандартів цієї організації.

Список використаних джерел:

1. Заборона катування: практика Європейського суду з прав людини. Міжнародні нормативні акти та законодавство України / за ред. А. В. Столітнього, С. В. Шмалені. Київ: Норма права, 2019. С. 24-26.
2. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 13 грудня 1998р.
3. Визначення катування в нормативних актах : зб. матеріалів доп. учасників Міжгалузевого інституту управління. Київ, 2006. С. 20-24.
4. Тетарчук І. В. Міжнародне право: навч. посіб. Київ, 2019. с. 196.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ТА МІНОРИТАРНИХ МОВ В УКРАЇНІ

Зуєв Микола Олександрович,
студент 1-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Захист міноритарних мов є одним із пріоритетів Європейського співтовариства. Завданням Європейської хартії регіональних та міноритарних мов

[1] є охорона історичних міноритарних мов, які перебувають під загрозою вимирання, а також сприяння збереженню та розвитку культурного багатства і традицій Європи. При цьому наголошується, що застосовані заходи не повинні шкодити офіційним мовам й необхідності їхнього вивчення.

Конституція України у статті 11 вказує, що держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України. Саме це слугувало законодавчим підґрунтям для ратифікації Європейської хартії регіональних та міноритарних мов (Закон № 802-IV від 15.05.2003) [2]. Крім того, відповідно до частини 1 статті 15 Закону України «Про міжнародні договори України» чинні міжнародні договори України підлягають сумлінному дотриманню Україною відповідно до норм міжнародного права [3]. Таким чином, ухвалення таких рішень сприятиме усуненню чинників міжнаціональної напруженості і конфліктів, а також створюватиме атмосферу терпимості стосовно представників мовних меншин. Це є одним з найголовніших завдань України як правової, демократичної, соціальної держави, що обрала шлях до інтеграції в європейське співтовариство.

З іншого боку, після ратифікації Європейської хартії регіональних та міноритарних мов, жодного допоміжного нормативно-правового акту, спрямованого на практичну реалізацію взятих Україною зобов'язань, ухвалено не було. А це не могло не позначитись на політиці тих чи тих державних органів, що працюють у цьому напрямі. Та й сама ратифікація хартії, на думку вчених, у тому вигляді, як це було здійснено у травні 2003 р., об'єктивно спричинила низку гострих проблем юридичного, політичного та економічного характеру [4].

Практичний досвід засвідчує, що розвиваються мови з відповідним базисом, під яким розуміють у політологічній науці обов'язково наявність національної держави, високий рівень етнічної згуртованості носіїв мови, сформована структура поселення, достатня для ефективного відтворення, розвитку і захист своєї мови.

Виконанню державою положень Європейської хартії регіональних мов стоїть на заваді низка досі не вирішених проблем, що суттєво впливає на практичну реалізацію взятих країною зобов'язань. Однією з перешкод щодо врегулювання ситуації з вивченням і навчанням мовами національних меншин є зволікання з удосконаленням національного законодавства та адаптації його до міжнародно-правових стандартів у цій сфері. Відомо, що досі в системі центральних органів виконавчої влади не визначено єдиного органу з повноваженнями координації і контролю за станом положень Хартії в Україні, а також співпраці з цих питань з відповідними комітетами Ради Європи.

Стосовно виконання ст. 9 Хартії («Судова влада»), то реалізація норм згаданої статті відбувається відповідно до чинних норм Кримінального

процесуального та Цивільного процесуального кодексів. Так, згідно зі ст. 9 КПК України судочинство проводиться українською мовою або мовою більшості населення тієї чи іншої місцевості. Особам, що беруть участь у справі і не володіють мовою, якою здійснюється судочинство, забезпечується право робити заяви, давати показання, заявляти клопотання, знайомитись з усіма матеріалами справи, виступати в суді рідною мовою і користуватись послугами перекладача у порядку, встановленому кримінально-процесуальним законодавством [5]. Слідчі й судові документи вручаються обвинуваченому в перекладі на його рідну мову або іншу мову, якою він володіє.

Збереженню міноритарних мов сприяє культурна діяльність, яка гарантується ст. 12 Хартії («Культурна діяльність та засоби її здійснення»). Для прикладу, ініціативи та форми виявлення, притаманні білоруській мові, заохочуються шляхом співпраці і надання допомоги Білоруському національно-культурному товариству «Сябри», яке діє в Чернігові з 2001 р. Цілковим погоджуємося із пропозиціями внести істотні поправки до Закону України «Про ратифікацію Хартії регіональних мов і мов меншин». Для цього необхідно: ретельно вивчити реальний стан мов через з'ясування ареалів поширення; кількість носіїв; компактність їх проживання у певних місцевостях; визначити остаточний перелік мов, які справді потребують особливого захисту; розробити конкретні варіанти зобов'язань держави щодо кожної з цих мов; урахувати реальні можливості держави, наявність у неї необхідних фінансових і матеріальних засобів, а також спеціального ресурсу – кваліфікованих кадрів зі знанням рідкісних мов [6].

Цілковим очевидно, що підготовка нового законопроекту нового законопроекту та його ухвалення Верховною Радою потребуватимуть певного часу, хоча Європейська спільнота очікує від України виконання зобов'язань, визначених у її власному законі. У ситуації, що склалась, практичний вихід полягає також і у виконанні зобов'язань щодо особливого захисту гагаузької та кримськотатарської мов. На думку фахівців, фактичний стан цих мов справді незадовільний, хоча їх захист і передбачено чинним законом, крім того, вони залишаються об'єктом захисту після внесення поправок до нього. Ужиття заходів особливого захисту щодо гагаузької і кримськотатарської мов має стати першим етапом виконання Україною своїх міжнародних зобов'язань відповідно до мети і об'єкта Хартії.

Ураховуючи, що своїм стратегічним курсом України проголосила шлях на європейську інтеграцію, а також те, що мовна хартія представниками європейської еліти розглядається як один із тестів на демократичність у сфері мовно-культурної політики, варто і надалі працювати над удосконаленням механізмів повноцінної реалізації положень Хартії відповідно до норм національного і міжнародного права.

Список використаних джерел:

1. European Charter for Regional or Minority Languages [Електронний ресурс]. URL: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680695175>.
2. Європейська хартія регіональних та міноритарних мов [Електронний ресурс]. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_014.
3. Конституція України (Стаття 15 Закону України «Про міжнародні договори України») [Електронний ресурс]. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/constitution>
4. Мармазов В.Є., Піляєв І.С. Рада Європи: політико- правовий механізм інтеграції. К. : ВД «Юридична книга», 2000.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Закон, Кодекс від 13.04.2012 № 4651-VI (Редакція станом на 16.03.2018) [Електронний ресурс]. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
6. Роздайбіда Л. Досвід реалізації положень Європейської хартії регіональних мов або мов меншин в Україні (на прикладі Чернігівської області). *Українознавчий альманах*. Вип. 8. Київський національний університет імені Тараса Шевченка . С.110-114. [Електронний ресурс]. URL : [file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Ukralm_2012_8_35%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/Admin/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/Ukralm_2012_8_35%20(1).pdf)

МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Критович Віталія Володимирівна,

студентка 1-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Українська мова пройшла тернистий шлях, що зумовлено історичними перипетіями на шляху становлення України як держави. Упродовж багатьох віків українські землі перебували під майже постійним контролем загарбників та поневолювачів. Саме трагічною історією Української держави, передусім, зумовлена актуальність питання мовної політики.

Мовна політика – це комплекс цілей та принципів, що визначають регулювання мовних відносин у різних сферах життя держави й суспільства, а

також сукупність правових, адміністративних та господарських механізмів, через які здійснюється регулювання. Мовна політика є чи не найважливішою частиною національної політики, важливою складовою певного політичного курсу держави.

Державна мова – офіційна мова спілкування громадян певної держави, діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, політичних партій та громадських об'єднань, мова, вживання якої обов'язкове в державних закладах освіти, науки, культури, засобах масової інформації, громадських органах і організаціях, на підприємствах [3].

В юридичному аспекті поняття «офіційна мова» близьке до поняття «державна мова». Відмінність між ними полягає лише в тому, що для статусу державної мови обов'язковим є його офіційне законодавче закріплення, відповідне нормативне оформлення, тоді як статус офіційної мови не передбачає обов'язкового проголошення законодавчою владою.

Правовий статус української мови сьогодні визначає Конституція України, прийнята Верховною Радою 28 червня 1996 року. У статті 10 Конституції записано: «Державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України. В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України. Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування. Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом» [1].

Законом України «Про функціонування української мови як державної» визначено, що єдиною державною мовою в Україні є українська, і державний статус української мови є невіддільним елементом конституційного ладу України як унітарної держави [2].

Сучасна українська мова є багатовіковим надбанням нашого народу і її функціонування залежить від стану мовної політики в державі. Тому головним пріоритетом мовної політики в Україні є утвердження і розвиток української мови як головної ознаки ідентичності української нації.

Зазвичай відокремлюють три етапи мовної політики. Перший – це формування цілей та завдань політики. На цьому етапі приймається рішення щодо мовного вибору, який вважається оптимальним.

Другим етапом мовної політики є підготовка до впровадження поставленого завдання. Цей етап пов'язаний з плануванням. Мовна політика може проводитися офіційними урядовими установами або незалежними неурядовими організаціями. На урядовому рівні – це прийняття законів у галузі мовного функціонування та приєднання до міжнародних зобов'язань у цій галузі, на неурядовому рівні – це прийняття звернень та рекомендацій до уряду, проведення власних науково-дослідних та культурно-освітніх заходів. Із цим етапом тісно пов'язано мовне

встановлення, під яким розуміються рішення влади про збереження, розширення або обмеження сфер використання тієї або іншої мови.

Останнім етапом є етап мовного будівництва, який характеризується сукупністю дій, спрямованих на прийняття нововведень [3]. Отже, розвиток української мови є запорукою збереження української держави.

Дослідження питання мовної політики сприятиме зміцнення позицій української мови не лише в повсякденному житті, а й у сфері державного управління, сприятиме розкриттю нових горизонтів для розвитку країни взагалі і суспільства зокрема. Як казав видатний український науковець Іван Огієнко: «...в мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме й народ як національність» [4].

Список використаних джерел:

1. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Про забезпечення функціонування української мови як державної. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text><https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
3. Сучасна мовна політика: ситуація в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2008-2/doc/4/06.pdf>
4. Іван Огієнко: Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб. URL: <https://uain.press/blogs/ivan-ogiyenko-mova-dusha-kozhnoyi-natsionalnosti-yiyi-svyatoshhi-yiyi-najtsinnishyj-skarb-1150959>

ЗАХОДИ ДЕРЖАВИ ЗГІДНО З ПІЛОТНИМ РІШЕННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ «СУКАЧОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»

Луцак Степанія Володимирівна,
студентка 3-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Актуальність даної доповіді полягає в тому, що Європейський суд зазначив роль процедури пілотного рішення полягає в тому, щоб спонукати державу-відповідача до вирішення великої кількості індивідуальних справ, які походять з однієї й тієї ж структурної проблеми на національному рівні.

Понад 60 років тому державами-членами Ради Європи була підписана Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, що у перспективі стала одним з найбільш помітних і відомих європейських договорів, яким було запроваджено дієвий і ефективний механізм захисту широкого кола прав і свобод особи шляхом створення Європейського суду з прав людини.

У зв'язку з цим у практиці Суду останнього десятиліття було запроваджено процедуру винесення так званих пілотних рішень, здатних суттєво стимулювати держав-членів Ради Європи забезпечувати належний рівень захисту прав і свобод індивідів, що перебувають під їхньою юрисдикцією. Йдеться про ухвалення рішень, здатних привернути увагу держав до системних проблем національного законодавства, що стають основною причиною подання великого масиву однотипних скарг

З аналізу норми Регламенту ЄСПЛ можна зробити висновок, що пілотні рішення – це особливий тип судових рішень в яких судом не лише констатується наявність порушення державою відповідних положень Конвенції та/або протоколів до неї, але й здійснюється ґрунтовний аналіз ситуації, що призводить до виникнення значної кількості однотипних порушень[1].

Пілотна процедура може бути застосована в двох випадках:

1) у разі наявності справ, що стосуються «єдиної події великого масштабу», тобто багато разів повторювану проблему;

2) у разі наявності справ, що впливають з системного неправильного функціонування адміністративних та правозастосовних органів правової системи держави, що мають стійку та вкоренілу природу.

Відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» виконанням рішень Європейського суду у справах щодо України є:

1. виплата відшкодування, присудженого Європейським судом;
2. вжиття додаткових заходів індивідуального характеру, спрямованих на усунення конкретного порушення, визначеного в рішенні Європейського суду;
3. вжиття заходів загального характеру [2].

Відповідно до пункту 2 статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод остаточні рішення Європейського суду передаються до Комітету міністрів Ради Європи, який здійснює нагляд за його виконанням, і у своїй діяльності керується Правилами щодо контролю за виконанням рішень Європейського суду та умов дружнього врегулювання.

Рішення Європейського суду вважається виконаним після ухвалення на засіданні Комітету міністрів Ради Європи відповідної резолюції (рішення). Таке рішення виноситься після надання державою інформації про вжиття всіх належних

заходів індивідуального та загального характеру на виконання відповідного рішення Європейського суду [3].

Справа «Сукачов проти України» (скарга № 14057/17) стосувалося постійної структурної проблеми щодо поганих умов утримання під вартою в Україні.

У сьогоднішньому рішенні Палати Європейського суду з прав людини одноголосно постановив, що мало місце порушення статті 3 (заборона нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження) Європейської конвенції про права людини через ряд таких умов: поганого освітлення, вентиляції та санітарних умов в камерах, в яких містився Сукачов в період між 2012 і 2017 роками.

ЄСПЛ, зокрема, встановив, що проблема неадекватних умов попереднього ув'язнення стосувалася не тільки Сукачова. Проблема була широко поширена і зберігалася, принаймні, з 2005 року, коли Суд виніс своє перше рішення з цього питання, і, мабуть, поки не було знайдено конкретного рішення. Ця проблема торкнулася і здатна торкнутися великої кількості людей, і існує нагальна потреба в якнайшвидшому і належному відшкодування на національному рівні.

Таким чином, Суд вирішив застосувати свою процедуру пілотного рішення у справі і сказав українській владі надати ефективні превентивні та компенсаційні засоби правового захисту для неналежні умови утримання під вартою, найпізніше протягом 18 місяців після того, як це рішення стане остаточним. У ньому також перераховані комплексні заходи для вирішення структурної проблеми. Це є восьме пілотне рішення Суду щодо умов утримання під вартою.

ЄСПЛ підкреслив, що превентивні та компенсаційні засоби правового захисту взаємопов'язані і для того, щоб вони були ефективними, їх необхідно об'єднувати. Нарешті, з огляду на що зберігається і тривалого характеру проблеми і очевидного відсутності будь-якого конкретного рішення, Суд доручив українській владі надати ефективні превентивні та компенсаційні засоби правового захисту, найпізніше протягом 18 місяців після настання остаточності цього рішення [4].

Європейський суд з прав людини 30 січня 2020 року прийняв важливе пілотне рішення у справі «Сукачов проти України» (скарга № 14057/17) відносно постійної структурної проблеми щодо поганих умов тримання осіб під вартою в Україні. ЄСПЛ одноголосно встановив порушення ст. 3 (заборона нелюдського або такого, що принижує гідність, відношення) Європейської конвенції з прав людини через кумулятивний ефект переповненості, погане освітлення, вентиляцію і санітарні умови в камерах, в яких утримувався пан Сукачов з 2012 по 2017 рік.

Суд вказав, що ця ситуація вимагає врегулювання через численні подібні випадки. Так, згідно з останніми статистичними даними більше 20 тисяч осіб утримувалися в слідчих ізоляторах.

ЄСПЛ зазначив, що українська влада повинна надати ефективні превентивні і компенсаційні засоби правового захисту щодо неналежних умов тримання під

вартою впродовж 18 місяців після того, як це рішення стане остаточним. Також у рішенні перераховані комплексні заходи для вирішення структурної проблеми. Це восьме пілотне рішення Суда відносно умов тримання під вартою.

Зокрема, було висловлено припущення, що переповненість може бути зменшена шляхом частішого застосування заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, і мінімізації використання попереднього затримання. Слід заохочувати прокурорів і інших співробітників правоохоронних органів до зменшення кількості запитів на попереднє затримання і його продовження, за винятком найсерйозніших випадків, і якнайширше використовувати альтернативи.

Крім того, діючий мінімальний внутрішній стандарт (2, 5 кв. м) особистого простору на кожного ув'язненого повинен відповідати стандартам Конвенції. Слід також виділити кошти для проведення великих ремонтних робіт в існуючих місцях тримання під вартою і негайної заміни застарілих приміщень новими. Також Суд вказав на необхідність створення незалежного органу з нагляду за місцями тримання під вартою [5].

Це все створює для України зобов'язання та потребує активної правотворчої та правореалізаційної роботи, адже, необхідно вкласти в час, відведений пілотним рішенням.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко О. А. Правова природа «пілотних рішень» Європейський суд з прав людини: Форум права, 2012. № 4. С. 243-249. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2053/1/Goncharenko.pdf> .
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 року №3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> .
3. Інформація щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини у справах проти України: Міністерство юстиції. URL: <https://minjust.gov.ua/m/informatsiya-schodo-vikonannya-rishen-evropeyskogo-sudu-z-prav-lyudini-u-spravah-proti-ukraini> .
4. Рішення ЄСПЛ у справі Сукачов проти України: Права людини в Україні, 2020. URL: <http://khpg.org/index.php?id=1581010116> .
5. Європейський суд наполягає на поліпшенні умов українських в'язниць: ЮРЛІГА ПРАВО ЗНАТИ, 2020. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/news/192798_vropeyskiy-sud-napolyaga-na-polpshenn-umov-ukranskikh-vyaznits.

ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У МОВЛЕННІ ПРАВООХОРОНЦІВ

Микитюк Діана Олегівна,
курсант 2-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

У сучасній лінгвістиці посилилося зацікавлення до вивчення відхилень у текстах різних типів, зокрема юридичних. Предметом нашого дослідження послугувало усне мовлення працівників Національної поліції України. Для виявлення девіантних структур використано прийом лінгвістичного спостереження.

З поняттям девіації тісно пов'язане поняття мовної норми, якою називають сформоване у кожного вміння всебічно користуватися мовою в її соціально усвідомлюваних і усталених формах, кожна з яких має статус літературної норми [1, с. 360]. Норма є об'єднувальним і зміцнювальним елементом складної структури літературної мови на всіх етапах її розвитку. Тому основною її ознакою є стабільність, яка спирається на традицію [2, с. 70].

Порушення мовних норм виникає внаслідок недостатньої мовної компетенції учасників ситуації спілкування, зокрема правоохоронців. Однак не менш важливою причиною ненормативного мовлення комунікантів є не стільки рівень компетентності учасників, скільки дезорієнтація мовця-юриста в конкретному мовленнєвому акті, його неготовність до несподівано заданої теми спілкування. Тому мовленнєві помилки мають не тільки лінгвістичну природу, а й когнітивну, психологічну.

Як засвідчує досліджуваний матеріал, найбільш поширеними помилками працівників органів поліції є:

- Тавтологія (*запитати питання у підсудного, бездоказові докази, слідчі органи розслідували, засудити засудженого*).
- Використання плеоназмів (*у кінцевому підсумку, спільна угода, уперше ознайомитися з матеріалами справи*).
- Надмірне використання активних дієприкметників теперішнього часу (*виконуючий, головуєчий, діючий, правлячий, співпрацюєчий*).
- Неправильне закінчення іменників II відміни чоловічого роду однини у Р. в. (*пункта, акту, відсотку, архіва, текста*).
- Використання кальок (*заложник, виключення, приналежність, відноситься, заключення, слідуючий, настоювати*).

- Помилкове узгодження у прийменникових конструкціях, спричинене неправильним використанням прийменників (*по професії, справа по звинуваченню, заслуговувати уваги, робота по підготовці, згідно закону*).
- Неправильне утворення ступенів порівняння прикметників, калькованих з російської мови, зокрема аналітичних форм (*самий вільний, більш правильніший*).

Отже, у професійній діяльності юриста рівень грамотності мовлення надзвичайно важливий, оскільки юрист повинен бездоганно володіти всіма нормами мови і застосовувати їх в офіційно-діловій комунікації.

Список використаних джерел:

1. Дудик П. С. Стилїстика української мови. Навчальний посібник. Київ : Академія, 2005. 368 с.
2. Коць Т. А. До проблеми лексичної норми сучасної української літературної мови. *Мовознавство*. 2009. № 1. С. 70-75.

ЗАКОННІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Хемич Андрій Володимирович,

курсант 3-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

В Україні проголошується і діє принцип верховенства права, який є основоположною засадою у визначенні конституційного ладу держави. Його значення для правової держави визначальне, адже право – це прояв вищої справедливості і його панування в суспільстві перш за все вказує на пріоритетність прав і свобод людини. Верховенство права та законність є взаємопов'язаними в умовах демократичної держави, що підтверджується практикою Європейського суду з прав людини. Тому, вважаємо, що обрана нами тема є актуальною в світлі сучасності.

З розвитком та становленням України як соціальної, демократичної, незалежної та правової держави важливим і основоположним принципом забезпечення прав та свобод людини і громадянина є принцип верховенства права, який закріплений у статті 8 Конституції України, де сказано, що в Україні

визнається і діє принцип верховенства права [1]. Далі, в тій же статті Основного Закону, констатується, що Конституція має вищу юридичну силу в державі, а її норми є нормами прямої дії. Тобто, може скластися враження, що Конституція України пов'язує верховенство права виключно із вищою силою норм самої Конституції щодо всіх інших правових норм, які діють в суспільстві.

Панування права в суспільстві та державі є важливим моментом в здійсненні захисту прав і свобод людини. Право наділяє нас впевненістю щодо світлого майбутнього, регламентує рівність всіх громадян перед законом незалежно від соціального статусу, расової приналежності, віросповідання, релігійних уподобань, сімейного стану, статі тощо. Також воно ставить певні цілі на шляху досягнення зазначеної мети, а саме існування ефективного правосуддя, яке працюватиме на благо людей і буде основним способом захисту їх інтересів, а не жахаючим органом державного примусу.

Тому можемо сказати, що верховенство права слід розглядати як панування права в суспільстві, де державна влада здійснюється в межах закону, а суд, який є незалежним від інших органів державної влади, приймає законні і справедливі рішення, де пріоритет надається правам та інтересам особи; як прояв справедливості, гуманізму та добра; як явище, яке породжує демократію та стає основною передумовою створення правової держави.

Поняття законності як таке належить до групи фундаментальних категорій правової думки. Тут варто зазначити, що саме з цього розпочинають своє визначення законності Ю. Шемшученко та С. Бобровник, які пишуть: «Законність – це фундаментальна юридична категорія, комплексне юридично-правове явище, що відображає правовий характер організації суспільного життя, органічний зв'язок права і влади, права і держави». Уявлення про законність сформувалось ще за доби Античності [5, с. 83], коли у працях давньогрецьких мислителів було чітко сформульовано тезу про необхідність забезпечення функціонування суспільства і держави на правових началах.

Серед актуальних методологічних підходів стосовно дослідження законності необхідно згадати принаймні два. Відповідно до першого підходу, який запропонований автором дослідження у цій сфері Л. Мелех, принцип законності варто розглядати як основоположну ідею, яка визначає сутність і внутрішній зміст цього явища, його соціальну цінність і значимість. Як зазначає автор, в основі цього підходу лежить ідея розмежування принципів і вимог законності не тільки з погляду їх обсягу і ступеня деталізації можливих варіантів діяльності (поведінки) соціальних суб'єктів, а й спрямованості. Інший методологічний підхід до розгляду категорії законності, який вважається новелою у методології досліджень цього поняття, передбачає розгляд законності в якості елемента механізму правового регулювання в контексті внутрішньо системних взаємодій законності з

висвітленням ролі по відношенню до структурних елементів механізму, а також по відношенню до суспільних відносин, що виступають предметом правового регулювання [2, с. 26].

Тож можемо сказати, що на відміну від права, закон – це «офіційна форма загальнообов'язкового нормативного визнання чи невизнання об'єктивно зумовлених мір цієї свободи і рівності. За допомогою закону відбувається лише формулювання у вигляді норм законодавства, що вже склалися, чи таких, що явно складаються, форм і норм права (міри свободи). При цьому право в його співвідношенні з законом виступає як джерело, уособлення і критерій справедливості».

Можемо узагальнити, що право і закон співвідносяться як зміст і форма, але вони не завжди збігаються, бо існують випадки, коли зміст ширший і виходить за межі форми, тобто не все те, що прописано правом, дістає своє закріплення в законі. І навпаки, зміст може бути вужчим, адже не всі закони є правовими.

Таким чином, вважаємо законність складовим елементом верховенства права, реалізація якого без першого в умовах демократичної країни є неможливою. На підтвердження запропонованої думки, вважаємо за доцільне, навести рішення ЄСПЛ в якій прослідковується, що законність є невід'ємною частиною принципу верховенства права.

Так, у рішенні по справі «Полторацький проти України» від 29 квітня 2003 року, заява № 38812/97, п. 155 вказано, що насамперед Суд повинен розглянути, чи втручання було здійснене «відповідно до закону». Цей вираз насамперед вимагає, щоб відповідний захід мав певну підставу у національному законодавстві; він також стосується якості відповідного законодавства і вимагає, щоб воно було доступне відповідній особі, яка, крім того, зможе передбачити його наслідки для себе. До того ж це законодавство повинно відповідати принципу верховенства права [4]. У подальшому ця теза була використана також у рішенні від 10 грудня 2009 року у справі «Михайлюк та Петров проти України», заява № 11932/02.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Мінченко О. В. Теоретико-методологічні аспекти праворозуміння законності. Юридичний вісник. 2012. № 1 (22). С. 23 – 26.
3. Падалко Р. О. Верховенство права як основоположний принцип права. Дис...канд. юрид. наук. Київ, 2017. 195 с.
4. Справа «Полторацький проти України» (Заява № 38812/97). Європейський суд з прав людини. Четверта секція. Рішення. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_838

5. Тарахонич Т. І. Виникнення ідеї законності та перспективи її розвитку у громадянському суспільстві. Законність: теоретико-правові проблеми дослідження і впровадження. К.: Видавництво «Юстиніан», 2004. С. 83-100.

ФОРМИ Й МЕТОДИ КРИМІНАЛЬНО-ВИПРАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Солецький Марк Ігорович,
курсант 3-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Становлення органів НКВС і КВС започаткували оперативно-чекістські групи (ОЧГ), що прибули у складі військових з'єднань Червоної армії. Їх завдання були визначені в директиві НКВС СРСР № 720 «Про організацію роботи у звільнених районах західних областей України і Білорусії» від 15 вересня 1939 р. та в наказі НКВС СРСР № 001124 «Про оперативно-чекістські заходи в Західній Україні» від 21 вересня 1939 р. і полягали у проведенні арештів «ворогів» радянської влади, організації тимчасових органів НКВС на місцях та нової тюремної системи.

Офіційне створення органів НКВС і Робітничо-селянської міліції (РСМ) в Західній Україні відбулося на підставі наказів НКВС СРСР «Про організацію органів НКВС Західної України» та «Про організацію територіальної і залізничної міліції Західної України та укомплектування її кадрами» від 6 листопада та 13 грудня 1939 р., згідно з якими було створено управління НКВС та РСМ у Львівській, Луцькій (згодом – Волинська), Станіславській, Тернопільській і Дрогобицькій областях.

Нова кримінально-виконавча система формувалася на підставі наказів НКВС СРСР: «Положення про тюрми НКВС СРСР для осіб, які перебувають під слідством» від 28 липня 1939 р., «Про оголошення штатів загальних в'язниць НКВС СРСР» від 25 грудня 1939 р. та ін. Наприкінці 1940 р. у Волинській, Львівській, Дрогобицькій, Ровенській, Станіславській, Тернопільській та Чернівецькій областях функціонувало 26 тюрем і дві внутрішні тюремні камери з лімітом на 7588 осіб та штатом обслуги на 1977 осіб. Однак, як правило, в усіх без винятку тюрмах перебувало у 2-3 рази більше арештованих від встановленого

ліміту. Виправно-трудових таборів і колоній на території Західної України із певних стратегічних та політичних мотивів створено не було.

Арешти «ворогів народу» розпочалися з перших днів встановлення радянської влади на західноукраїнських землях, які проводили ОЧГ відповідно до директиви НКВС СРСР №720. Станом на 1 жовтня 1939 р. було арештовано 3914 осіб. Таким чином, ще до офіційної «добровільної» ухвали Народними зборами 26-28 жовтня 1939 р. рішення про «возз'єднання» Західної України з СРСР і УРСР та юридичного закріплення цього «волевиявлення» законами Верховних Рад СРСР і УРСР від 1 і 14 листопада 1939 р. більшовицький режим розпочав репресії проти місцевого населення. Категорії «ворожих елементів» визначав наказ НКВС СРСР «Про запровадження єдиної системи оперативного обліку антирадянських елементів, виявлених агентурною розробкою» від 11 жовтня 1939 р., яким було визначено 18 груп за політичними, соціально-становими, професійними та релігійними ознаками. Всі вони підпадали під статті 54 (контрреволюційні злочини) та 56 (злочини проти порядку управління) КК УРСР.

З утворенням обласних управлінь НКВС арешти надалі проводили: 1) відповідні відділи НКВС (кримінальний, боротьби з розкраданням соціалістичної власності, державної безпеки); 2) дорожньо-транспортні відділи НКВС Львівської залізниці (ДТВ НКВС ЛЗ); 3) особливі відділи державної безпеки НКВС Київського особливого воєнного округу (ОВДБ НКВС КОВО). Останні дві структури хоч і були відносно самостійними, але по вертикалі підпорядковувалися ГУДБ НКВС СРСР.

Рух арештованих відображався у звітності (помісячно, поквартально, за півріччя і рік). Основним показником роботи органів НКВС у цій звітності була графа «арештовані вперше». Зокрема, з вересня 1939 р. до червня 1941 р. в західних областях було арештовано понад 78 тис. осіб, з яких понад 64 тис. засуджено за ст. 54 і 56 КК УРСР і лише 6265 осіб звільнено за відсутністю доказів вчинення злочину «контрреволюційного» характеру. Із загальної кількості засуджених, найбільше – понад 32 тис. осіб – було засуджено за ст. 5625 КК УРСР (нелегальний перехід кордону), 13339 – за ст. 542, 544, 5411 (приналежність до контрреволюційних організацій і груп), 2381 – за ст. 5410, ст. 5621 (контрреволюційна агітація), 1749 – за ст. 541а, 541б, 543-6, 5411 (зрада батьківщини, шпигунство, агенти розвідок та їх пособники), 1596 – за ст. 542-5, 5411; ст. 5616-17 (участь у масових заворушеннях, змовах, повстаннях, політичний бандитизм) та за інші «контрреволюційні злочини».

Порівняльний аналіз арештованих за соціальною та професійною приналежністю свідчить про те, що більшість становили особи, які, за термінологією НКВС, мали «компрометуюче соціальне та політичне минуле», тобто колишні поміщики, промисловці, державні службовці, офіцери,

представники інтелігенції (інженери, лікарі, педагоги, діячі культури), духовні особи, одноосібники, ремісники та ін.

Чіткої тенденції арештів за національним походженням не прослідковується.

Із лютого 1940 р. до червня 1941 р. у Західній Україні було проведено чотири масових акції з виселення у віддалені регіони СРСР на спецпоселення і в заслання «ворогів народу» та членів їх родин. Особливість цих виселень полягала в тому, що вони проводилися з ініціативи наркома НКВС СРСР Л. Берії за погодженням з політбюро ЦК ВКП(б). Виселення відбувалося в адміністративному порядку на підставі постанов вищих радянсько-партійних органів влади, а також за ухвалою позасудового органу – Особливої наради при НКВС СРСР.

Під час першої акції 10-13 лютого 1940 р. із західних областей було виселено 17206 сімей осадників та лісників, у складі 89062 особи, більшість з яких становили поляки (83%), українців серед них було 9%, а білорусів – 8%.

Під час другої акції, що розпочалася 13 квітня 1940 р., було вислано в адміністративному порядку у заслання в Казахську РСР на 10 років 1) членів сімей колишніх польських офіцерів, поліцейських, жандармів, тюремщиків, гласних і таємних агентів поліції, поміщиків, фабрикантів та чиновників, які перебували у таборах або отримали ВМП; 2) на спецпоселення у північні райони СРСР сімей біженців; 3) у заслання на 5 років в Казахську та Узбецьку РСР – повій. Всього було вислано майже 61 тис. осіб. Більшість із виселених становили жінки, неповнолітні діти та люди похилого віку, в тому числі й чимало українців зі змішаних шлюбів.

У ніч на 29 червня 1940 р. розпочалася акція з виселення так званих біженців, яка тривала до 1 липня. Було вислано 37532 сім'ї, у складі 83207 осіб та 19476 одинаків. За національним складом 84% біженців становили євреї, 11% – поляки, 2% – українці, решта – інші національності.

У травні 1941 р. була проведена четверта масова акція на підставі постанов ЦК ВКП(б) і РНК СРСР «Про вилучення [членів] контрреволюційних організацій у західних областях УРСР» від 14 травня та «Про виселення ворожого елемента з республік Прибалтики, Західної України і Західної Білорусії, Молдавії» від 16 травня. У Західній Україні акція відбулася 22 травня 1941 р., під час якої, за різними даними, було вислано від 9595 до 11476 осіб на терміни від 5 до 20 років заслання.

Загалом під час цих чотирьох масових операцій із західних областей УРСР було вислано понад 78 тис. сімей «ворогів народу» (осадників, лісників, біженців, репресованих, «зрадників батьківщини», членів ОУН), в кількості понад 240 тис. осіб.

ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ, МОЛОДІ СПРЯМОВАНОГО НА ОВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ткачук Лілія Петрівна,

курсант 3-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Актуальною проблемою сьогодення є збереження здоров'я молоді, формування світогляду, спрямованого на його збереження, оволодіння навичками здорового способу життя та безпечної поведінки, створення умов для гармонійного розвитку душі і тіла. Здоров'я – найбільша цінність не лише окремої людини, а й усього суспільства. Тому одним із провідних напрямів розвитку освіти в Україні є збереження здоров'я молоді, що визначає ступінь їх життєздатності, життєтворчості, можливості реалізувати свої потенційні біологічні та соціальні функції. Справді, найвища цінність суспільства – це людина, її життя і здоров'я. Насамперед це стосується здоров'я молодої людини. Всі ми хочемо бачити людину майбутнього розумною, сильною, доброю і просто здоровою.

У даному контексті важливою проблемою постає збереження та зміцнення здоров'я молоді – майбутнього держави. Однак збереження здоров'я людини залежить, насамперед, від її дбайливого ставлення до власного організму, здорового способу життя, правильного харчування тощо.

Формувати світогляд спрямований на збереження і зміцнення свого здоров'я вести здоровий спосіб життя – одна з найважливіших завдань сучасних навчальних закладів.

За даними медичної статистики, вже наприкінці дошкільного віку в 17 – 21% дітей реєструють хронічні захворювання. Патологічні відхилення в роботі опорно-рухового апарату мають 30 – 32% дітей, носоглотки – 21 – 25%, нервової системи – 27 – 30%, алергічні прояви реєструють у 25% дітей [6].

Ще древній філософ Сократ говорив: «Здоров'я – не все, але без здоров'я – нічого».

У сучасному суспільстві здоров'я особистості визначається як найвища людська цінність, оскільки воно є головним показником його цивілізованості та ефективної діяльності.

Сьогодні перед навчальними закладами стоїть завдання зберегти здоров'я учнів, студентів, курсантів навчити їх бути здоровими, тому виділяють

здоров'язберігаючі технології, які належать до групи педагогічних технологій на основі посилень соціально-виховних функцій освітньої установи.

Проблема навчання і виховання здорової людини, створення сприятливих для її здоров'я умов навчання вивчалася багатьма представниками педагогічної науки.

Творчий характер освітнього процесу, як вважає Л.С. Виготський, є вкрай необхідною умовою здоров'язбереження. Включення студента в творчий процес не тільки природньо, це є реалізацією тієї пошукової активності, від якої залежить розвиток людини, її адаптаційний потенціал. Саме це сприяє розвитку особистості кожної молодої людини і знижує ймовірність втомлюваності. Ланцюжок взаємозв'язку тут простий: навчання без творчого заряду є нецікавим, а, отже, в тій чи іншій мірі, є насильством над собою та іншими. Насильство ж є руйнівним чинником для здоров'я [1].

Різні науковці по-своєму трактують поняття здоров'язбережувальних технологій. На думку Н.К. Смірнова, здоров'язбережувальні освітні технології – це комплексна, побудована на єдиній методологічній основі, система організаційних і психолого-педагогічних прийомів, методів, технологій, спрямованих на охорону і зміцнення здоров'я учнів, формування у них культури здоров'я, а також на турботу про здоров'я педагогів [4].

Метою сучасної школи, вважає Т. Григор'єва, є підготовка до життя. Кожен повинен отримати за час навчання знання, які будуть потрібні йому у подальшому житті. Досягнення даної мети в сьогodнішній школі можливе лише за умови використання технологій здоров'язбережувальної педагогіки, які розглядаються як сукупність прийомів і методів організації навчально-виховного процесу без шкоди для здоров'я школярів та педагогів [2].

Враховуючи вищенаведене ми вирішили вивчити та проаналізувати розуміння сучасною молоддю поняття «здоровий спосіб життя», рівень світоглядних передумови готовності до ведення здорового способу життя, використання сучасних здоров'язберігаючих технологій у процесі власного навчання і життєдіяльності.

З цією метою було проведено анкетування серед молоді 16-17 років м. Івано-Франківська. У наших дослідженнях прийняли участь більше 200 молодих людей. Анкета складалася із 22 питань з варіантами (від 2 до 11) відповідей. Результати анкетування дають уявлення про самооцінку молодими людьми рівня особистого здоров'я, рухової активності, розуміння поняття «здоровий спосіб життя», готовність до ведення здорового способу життя, використання сучасних здоров'язберігаючих технологій у процесі власного навчання і життєдіяльності.

Аналіз результатів анкетування показує, що рівень обізнаності, отримання інформації, щодо здоров'я, здорового способу життя, значення занять фізичними

вправами та руховою активністю, також кількість молоді, їх знайомих та друзів, які займаються різними видами спорту, та фізичними вправами є достатньо високий та перевищує 50 % всіх опитаних.

Разом з тим слід зауважити, що варто звернути увагу на збільшення кількості освітніх та оздоровчих програм, спортивних споруд, об'єктів для якісного та ефективного залучення школярів, студентів молоді до здорового способу життя та занять фізичними вправами. Завдання саме навчальних закладів, на основі проведення даної комплексної роботи, виховувати світоглядні передумови звички до ведення здорового способу життя, занять фізичними вправами не тільки в навчальному закладі, а і в майбутньому, впродовж усього життя.

Ефективність оздоровлення нашого підростаючого покоління можлива за умови створення цілісної системи, що інтегрує оздоровчі освітні технології, досягнення сучасної медицини, залучення громадських організацій сфери формування здорового способу життя.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Под ред. В.В.Давыдова. Москва : Педагогика, 1991. С 87.
2. Григорьева Т. Пути формирования здоров'я школьников младшего возраста. Москва : Знание, 1990. С. 37.
3. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. Москва : Педагогика, 1982. Т.1. 656 с.; Т.2. 576 с.
4. Смирнов Н. К. Здоровье сберегающие образовательные технологии и психология здоровья в школе. Москва : АРКТИ. 2005. С 320.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. Київ : Радянська школа, 1976-1977. Т.1. 654 с.; Т.2. 670 с.; Т.3. 670 с.; Т.4. 640 с.; Т.5. 639 с.
6. Няньковський С. Л., Яцула М. С., Чикайло М. І., Пасечнюк І. В. Стан здоров'я школярів в Україні. *Здоров'я дитини*. 2012. № 5 (40). URL : <http://www.mif-ua.com/archive/article/32962>
7. Романова О. В. Використання інноваційних технологій, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я дітей, в сучасних освітніх закладах. URL : iprobuk.cv.ua/images/.

СВОБОДА ЯК ОСНОВНА ЦІННІСТЬ У ПРАВІ

Терещенко Владислав Сергійович,

студент 1-го курсу

Навчально-наукового інституту заочного
та дистанційного навчання

Національної академії внутрішніх справ

Складний процес формування громадянського суспільства та правової держави в Україні, викликає потребу теоретичного дослідження феномену права у його аксіологічному прояві. Виконуючи функцію засобу організації й упорядкування суспільних відносин, право в Україні набуває особливого значення й у зв'язку з процесами євроінтеграції, входження України у світовий правовий простір. Виступаючи одним із засобів утілення у життя таких загальнолюдських цінностей як свобода, рівність, справедливість право актуалізує розвиток теоретичної думки щодо співвідношення людини і права, держави і суспільства.

У цьому зв'язку новим змістом наповнюється одне з фундаментальних положень Конституції України, яке проголошує людину, її здоров'я і життя, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю, а тому аксіологічний (ціннісний) вимір цього та інших гуманістичних положень потребує подальшого обґрунтування.

Визнання людини найвищою соціальною цінністю в Україні має спричинити оновлення її правової системи. Тому актуальність теми зумовлена формуванням права, як аксіологічного явища та розвитком таких цінностей у праві, як рівність, свобода і справедливість; необхідністю використання аксіологічного потенціалу права як основи його соціальної значущості і ефективності в умовах формування в Україні нових соціальних цінностей і становлення правової держави.

Принцип рівності всіх перед законом і судом та недопустимість встановлення певних привілеїв або обмежень у правах і обов'язках «за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» (ст. 24 Конституції України) у відношенні свободи виступає в якості її розумної межі, однакової для всіх [1, с. 309]. Свобода повинна проявлятися у таких двох всім давно відомих аспектах:

1. «дозволено те, що не заборонено законом»;
2. «дозволено все, що прямо передбачено в законі».

Якщо суспільство і кожна людина будуть дотримуватися цих елементарних правил, то свобода буде всіх влаштовувати, не спостерігатиметься такий широкий безлад, який зараз панує у суспільстві.

Процес аксіологічного осмислення права набуває останнім часом глобального характеру. Це зумовлюється проникненням правових цінностей до вищих рівнів загальноосвітніх ціннісних ієрархій. Водночас фундаментальні цінності людини стають базою аксіології права, утворюючи сутнісну константу юридичного простору. Однією з основоположних цінностей індивіда є потреба у свободі. Остання трансформуючись у юридично оформлену свободу, здатна подолати «відчуження» людини у сфері права. Зокрема, усунути сприйняття індивідом правових цінностей як порожніх абстракцій, а не результату особистої творчості. У логіці взаємозв'язків свободи, рівності та справедливості право виступає елементом загального блага, оскільки покликане їх забезпечити. І навпаки, загальне благо є результатом функціонування права. Ціннісні відмінності загального блага і права полягають у тому, що благо виступає як цінність-ціль, а право як цінність-засіб, який використовується для досягнення інших, більш значимих цінностей [37, с. 9].

Свобода індивіда – основний підсумок і головний критерій досягнень людської цивілізації на різних етапах її історичного становлення і розвитку. Свобода можлива лише як право, лише у правовій формі, і лише право регулює відносні поняття свободу і безлад. Проблема взаємозв'язку права і свободи є одвічною проблемою самовизначення людства. Розуміння права як форми зовнішнього примусу сприймає особисту свободу індивіда, як можливість правового примусу. Свавілья та порушення свободи, може розглядатися як загальний закон природи, що виявляється у взаємовідносинах суб'єктів [2].

Свобода – це здатність людини чинити відповідно до своїх бажань, інтересів і цілей на основі знання об'єктивної дійсності. Свобода – в найзагальнішому значенні, наявність можливості вибору, варіантів витоку подій. Відсутність вибору, варіантів розходження події рівносильна відсутності свободи. Свобода є одним з проявів випадковості, керованої свободою волі (навмисність волі, усвідомлена свобода) або стохастичним законом (непередбачуваність витоку події, неусвідомлена свобода). В цьому значенні, поняття «свобода» протилежно поняттю «необхідність» [3].

Свобода є фундаментальною характеристикою людського існування, оскільки свобода не те, чим володіють люди, а те, чим вони є за своєю суттю. Як універсальна характеристика людського буття, свобода стосується здатності людини обирати своє буття та керувати ним і безпосередньо пов'язана з відчуттям залежності, відчуження та відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Донченко О. П. Свобода як всезагальний принцип права. *Проблеми філософії права*. 2005. Том III. С.307-311.

2. Донченко О. П. Свобода як категорія права (герменевтичний аспект). *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. № 50. С. 45-50.
3. Донченко О. П. Свобода як категорія права. автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: спец. 12.00.12. «філософія права». Одеса, 2010. 20 с.

ПРАВОВА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Яворницька Антоніна Миколаївна,

студентка 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Правова система Великобританії (повна назва Сполучене Королівство Великобританії і Північної Ірландії) має багату і змістовну історію свого розвитку, в ході якого виділилася самостійна, досить велика правова сім'я. Система загального права значною мірою вплинула на становлення і розвиток правових систем країн, які політично були пов'язані з Великобританією. Загальне право Великобританії зробило вирішальний вплив на розвиток правової системи США, яка в даний час багато в чому відрізняється від правової системи сучасної Великобританії, але входить разом з нею в сім'ю загального права.

Актуальність і проблематика даної теми полягає в тому що, незважаючи на те, що Україна належить до романо-германського типу права, на сьогодні високі темпи законодавчої діяльності характеризуються безсистемністю та хаотичністю, відсутністю науково обґрунтованої системи нормативно-правових актів, механізмів їхнього втілення в життя. Зазначене породжує необхідність оперативно вносити до них зміни та доповнення. Усе вищевикладене свідчить, що англійське право є саме тією моделлю права, що містить в собі раціональне зерно, яке доцільно взяти до уваги в процесі проведення законодавчої діяльності та судово-правової реформи в Україні.

Англо-саксонська правова сім'я (система загального права) – це система, яка є сукупністю національних правових систем, що мають загальні риси, які проявляються у єдності закономірностей і тенденцій на основі норми, що сформульована суддями в судовому прецеденті, який є основним джерелом (формою) права, в поділі права на загальне право і право справедливості, у превалюванні процесуального права над матеріальним [1, с. 103]. Ця сім'я сформувалася багато століть тому у Великобританії. Витоком цього типу правової

системи є загальне право Англії (common law), яке виникло і розвивалося після норманського завоювання 1066 р., затвердилося на початку XIV ст. і було доповнено у XV-XVIII століттях правом справедливості (law of equity).

Особливістю англійського права є те, що воно, на відміну від романо-германського права, розвивалося не в університетах, не доктринально вченими-юристами, а юристами-практиками. Крім того, Великобританія не сприйняла римське право, в якому основне місце займає цивільне право в якості зразка. І саме тому правова система Великобританії не визнає поділу права на приватне і публічне. Для англійського права характерним є високий рівень розвитку юридичного процесу, на основі якого й розвиваються матеріальні галузі права. Це одна із ознак, яка кардинально відрізняє англійське право від романо-германського. Основним джерелом права у Великобританії продовжують залишатись прецеденти. Тому є всі підстави віднести правову систему Сполученого Королівства до прецедентного типу права. Цей тип права характеризується тим, що рішення вищих судів мають обов'язкову силу як для них самих, так і для судів нижчих інстанцій.

Сполучене Королівство Великобританії поділене на три основні самостійні правові системи: 1) правова система Англії та Уельсу; 2) правова система Шотландії; 3) правова система Північної Ірландії. Кожна правова система має свої закони, судову систему, адвокатів та суддів [2, с. 385]. Однак закони, що застосовуються в одній юрисдикції (правовій системі), особливо, якщо вони впливають із законодавства (акти парламенту та статутні документи), можуть застосовуватися однаково або дуже аналогічно в інших юрисдикціях.

Право Англії та Уельсу має дуалістичний характер, тобто має подвійну структуру, яка виражається в поділі права на загальне право та право справедливості. Історія виникнення англійського права йшла трьома шляхами: шляхом формування загального права, доповнення його правом справедливості (Equity Law) і тлумачення статутів (Statute Law) [3, с. 349].

Головним джерелом конституційного права Англії є конституція, тобто єдиний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили. Конституція Англії існує у так званому «матеріальному значенні» і є сукупністю нормативно-правових актів, судових прецедентів, конституційних угод, доктринальних джерел, які встановлюють права і свободи людини, визначають порядок формування і повноважень органів публічної влади, а також принципи взаємовідносин між державою, суспільством і людиною.

У Англії діє парламентська система управління, де Вестмінстерський парламент є вищим органом законотворчості. Главою держави є монарх, роль якого в основному є обрядовою. Судову владу складають монарх, юридично кваліфіковані судді та магістрати [4, с. 117].

Шотландська правова система, як і англійська, складалася в процесі тривалої історичної еволюції. Шотландія об'єдналася з Англією в 1707 р. і управляється англійським парламентом і урядом, але й досі зберігає своєрідність і відносну самостійність. Правова система Шотландії складалася, з однієї сторони, під впливом англійської судової системи, прецедентного права, а з іншої – зазнавала впливу римського права внаслідок профранцузької правової орієнтації, що намітилася після «війни за незалежність» з Англією (1298-1326). Шотландія сприйняла окремі інститути римського цивільного права, правову термінологію, поділ права на приватне і публічне. Проте, як і англійське право, право Шотландії є некодифікованим.

Парламент Шотландії – однопалатний законодавчий орган Шотландії, який знаходиться в Единбурзі в районі Голіруд. Найважливішим законодавчим актом Шотландії є Шотландський акт 1998 року, що є актом парламенту Великобританії. Розділ 1 цього Закону встановлює парламент Шотландії з широким спектром делегованих йому питань.

Основними джерела права сучасної Шотландії є: 1) правовий прецедент; 2) юридичний трактат, який має «інституційне значення»; 3) закон; 4) акти Європейського співтовариства.

Правова система Ірландії. У Північній Ірландії, яка була відторгнута від Ірландії в 1921 р. і з тих пір залишається адміністративно-політичною частиною Сполученого Королівства, право має лише деякі відмінності від власне англійської правової системи. Зараз ірландське право базується на загальному праві, зміненому подальшим законодавством та Конституцією, прийнятою 29 грудня 1937 р. Конституція Ірландії є основним законом держави [5, с. 547]. Стаття 5 передбачає, що Ірландія є «суверенною, незалежною, демократичною державою». Стаття 6 встановлює тристоронній розподіл влади на законодавчу, виконавчу, судову.

Основні риси правової системи Ірландії:

- 1) джерелами права є закон і судовий прецедент;
- 2) визнається англійська доктрина судового прецеденту, відповідно до якої рішення вищих судових інстанцій вважається обов'язковими для них самих і нижчих судів;
- 3) продовжують діяти судові прецеденти, до яких належать рішення вищих судів Ірландії, винесені до приєднання до Англії.
- 4) найважливіші галузі законодавства не кодифіковані, а парламентські акти мають характер консолідованих нормативних актів;
- 5) активно розвивається система делегованого законодавства, що дозволяє уряду і міністерствам приймати постанови і накази з важливих питань суспільного життя.

Досліджуючи цю проблематику, ми дійшли висновку, що загальне право поширилося по світу і стало однією з найбільших правових систем. У кожній конкретній країні, куди прийшло загальне право, воно утвердилася в якості національного права, зазнавши впливу низки чинників. У цьому сенсі загальне право виступає як модель, що стала національною правовою системою з усіма її новими рисами й особливостями.

Список використаних джерел:

1. Зайчук О.В., Заєць А.П., Журавський В.С., Копиленко О.Л., Оніщенко Н.М., Бобровник С.В., Пархоменко Н.М., Тарахонич Т.І., Власов Ю.Л. Теорія держави та права: академічний курс : підручник / за заг. ред. В.С. Ковальського. Київ, 2008. № 2. 676 с.
2. Саїдов, А.Х. Порівняльне правознавство: підручник. 2005. 448 с.
3. Чернецька О.В., Шилінгов В.С. Право Англії як класична модель прецедентного права. Київ. 2015. № 4. 348-352 с.
4. Rab, Suzanne. Legal systems in the UK (England and Wales): 2019. 235 p.
5. Whelan, Darius. Guide to Irish Law: Cork, 2016. 1854 p.

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ
Конституційне право, адміністративне право

**ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИВ КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ
ЗАХОДІВ**

Василенко Карина Олександрівна,
курсант 2-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Реформування правоохоронної системи України є одним із найважливіших кроків на шляху становлення демократичної держави, в якій пануватиме верховенство права. Упродовж реформи органи внутрішніх справ проходять складний процес трансформації із каральних органів у сервісну службу європейського зразка, основним завданням якої є забезпечення прав та свобод людини. Необхідним елементом реалізації згаданої трансформації є реформування порядку підготовки правоохоронців та створення сучасної європейської моделі освіти працівників поліції. Залучення громадських організацій (як національних, так і міжнародних) до процесу підготовки правоохоронців сприяє відкритості поліції зокрема та підвищенню рівня довіри до поліції загалом.

Належне забезпечення реалізації прав людини в контексті здійснення поліцейських заходів є важливим аспектом суспільного розвитку та реалізації основоположного принципу справедливості. Тому ці питання набувають особливої актуальності, попри те, що ця тематика розглядалася багатьма вченими-конституціоналістами, зокрема: С. Бобровник, А. Колодієм, В. Котюком, О. Лисенковою, О. Мурашиним, А. Олійником, Н. Онищенко, В. Тацієм, М. Цвіком, В. Шаповалом, С. Шевчуком, Ю. Шемшученком, В. Щебельським та іншими.

В юридичній літературі під механізмом захисту розуміються заходи, які призводять до відновлення порушених неправомірними діями прав і відповідальність особи, яка вчинила ці правопорушення. У разі порушення прав особи без їх відновлення, а також юридичної відповідальності з боку правопорушника, правові гарантії механізму захисту прав людини не можуть вважатися такими, що повністю здійснилися. Заходи захисту – примус зобов'язаної особи виконувати обов'язки, накладені на неї законом або договором. А завдання

юридичної відповідальності полягає в покладанні обов'язку зазнавати позбавлень, нести правовий збиток» [3, с. 56].

З прийняттям Закону України «Про Національну поліцію» [2] органи міліції були ліквідовані, а сфера їх компетенції крізь призму концепції «служіння суспільству» перейшла до новоствореного центрального органу виконавчої влади – Національної поліції, завдання якого полягають у наданні поліцейських послуг (ст. 2). У свою чергу сферами реалізації відповідних послуг закон називає: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидію злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Категорія «поліцейські заходи» є новою для українського законодавства, тож з'ясування її змісту викликало жвавий інтерес як серед науковців, так і практиків: безпосередньо поліцейських, юристів, а також представників громадськості. «Необхідність закріплення переліку та підстав реалізації поліцейських заходів саме на законодавчому рівні було обумовлено необхідністю уникнення зловживання з боку конкретних інститутів державної влади, побудованих переважно на політичному підґрунті. Натомість зміна закону передбачає найбільш тривалу та складну процедуру порівняно з нормативними актами інших рівнів нормативно-правового регулювання» [4].

Розглянемо можливості захисту прав особи в площині здійснення поліцейських заходів. Особливий інтерес викликає розділ V «Поліцейські заходи» і ст. 34 «Поверхнева перевірка» Закону України «Про національну поліцію», де зазначено, що «поверхнева перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу» [2].

Задля підтримки захисту прав людини в статті чітко прописано, що «поверхнева перевірка здійснюється поліцейським відповідної статі. У невідкладних випадках поверхневу перевірку може здійснити будь-який поліцейський лише з використанням спеціального приладу або засобу» [2].

Також зазначено, що «поліцейський може здійснювати поверхневу перевірку речі або транспортного засобу лише у наступних випадках: а) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться правопорушник або особа, свобода якої обмежується в незаконний спосіб; б) якщо існує достатньо підстав вважати, що в транспортному засобі знаходиться річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб; в) якщо існує достатньо підстав вважати, що річ або транспортний засіб є

знаряддям вчинення правопорушення та/або знаходиться в тому місці, де може бути скоєно кримінальне правопорушення, для запобігання якого необхідно провести поверхневу перевірку» [2].

Отож, права та обов'язки, функції та межі компетенції меж дій поліцейського визначаються низкою нормативно-правових актів в тому числі міжнародних актів, Конституції України. Права людини є не лише об'єктом охорони поліції, а й її основним напрямком діяльності, Це пов'язано зі специфікою правоохоронної діяльності, частиною якої є охорона громадського порядку, охорона мирних зібрань. Решта прав, таких як право на життя, свобода від катувань, право на свободу, не можуть бути обмежені.

Вимога щодо дотримання прав та свобод людини і висока ефективність поліцейської діяльності наряду залежать від рівня забезпечення прав самого поліцейського, що має стати пріоритетним напрямком реформування органів внутрішніх справ України.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII (Редакція станом на 22.04.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Права людини в діяльності української поліції – 2017. Аналітичний звіт / За заг. ред. Крапивіна Є. О. К.: Софія-А, 2018. 208 с.
4. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань: Керівництво. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/d/8/375751.pdf>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

Герелюк Христина Василівна,
курсант 4-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

На сьогоднішній день однією з найактуальніших проблем є питання забезпечення безпеки дорожнього руху. Щодоби на українських автошляхах реєструються дорожньо-транспортні пригоди (далі-ДТП), внаслідок яких гинуть і травмуються люди.

Впродовж 2014-2015 років в Україні відбувалися кардинальні зміни в реформуванні системи правоохоронних органів.

Важливим кроком у цьому напрямі стало прийняття 02 липня 2015 року Верховною Радою України Закону «Про Національну поліцію», що набув чинності 07 листопада 2015 року [1].

Таким чином, під безпекою дорожнього руху слід розуміти систему заходів і засобів, що забезпечують умови безпечного дорожнього руху та спрямовані на захист і збереження життя й здоров'я учасників дорожнього руху, а також ступінь захищеності особистості, суспільства та держави від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Важливою складовою в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху є державна політика України, яка виражається в діяльності органів державної влади.

Так, в Україні контроль із забезпечення безпеки дорожнього руху здійснюється багатьма органами, серед яких: Президент України, Верховна Рада України (далі – ВРУ), Кабінет Міністрів України (далі – КМУ), обласні, міські та районні державні адміністрації, органи місцевого самоврядування.

Особливе місце у забезпеченні безпеки дорожнього руху займають Міністерство внутрішніх справ України (далі – МВС України) та органи Національної поліції України. Доцільно нагадати, що Державна автомобільна інспекція України, яка функціонувала у складі МВС України до його реформування, належала саме до суб'єктів державного управління безпекою дорожнього руху у вузькому розумінні [2, с. 102].

Логіка законодавця при внесенні даної зміни зрозуміла з огляду на розмежування повноважень між МВС України та Національною поліцією. Тим не менш, результатом виключення норми стала відсутність прямого закріплення у даному законі суб'єкта забезпечення безпеки дорожнього руху.

З іншого боку, позитивним моментом внесених змін стало доповнення Закону України «Про дорожній рух» окремими статтями, що встановлюють повноваження МВС України та Національної поліції у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху [3].

Так, основними нормативно-правовими актами, що визначають основні завдання та функції патрульної поліції є: Закон України «Про Національну поліцію», Положення про Національну поліцію, затверджене Постановою КМУ від 28 жовтня 2015 року № 877, Положення про патрульну службу МВС, затверджене Наказом МВС України від 02 липня 2015 року № 796.

Відповідно до вищезазначених нормативно-правових актів загальними завданнями патрульної поліції є надання поліцейських послуг у сферах:

1. Забезпечення публічного порядку і громадської безпеки;
2. Запобігання кримінальним, адміністративним правопорушенням;

3. Взаємодія із суспільством;

4. Забезпечення безпеки дорожнього руху; організація контролю за додержанням законів, інших нормативно-правових актів з питань безпеки дорожнього руху.

Важливим кроком в підвищенні рівня дорожньої безпеки стало видання Розпорядження КМУ від 14 червня 2017 р. № 481- р. «Про схвалення Стратегії підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 року» [4].

Зі створенням Національної поліції, відбулося розмежування функцій поліції та МВС, у тому числі - у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху.

Так, відповідно до положення про МВС України, затвердженого постановою КМУ від 28.10.2015 № 878, до функцій МВС у цій сфері належать: розробка проектів державних програм з питань забезпечення публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху; участь у формуванні та забезпеченні наукової і науково-технічної політики держави у сфері охорони суспільних відносин, пов'язаних із захистом та охороною прав і свобод людини, забезпеченням публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, безпеки дорожнього руху.

Закон України «Про Національну поліцію» у ст. 23 закріплює наступні повноваження поліції, пов'язані із забезпеченням безпеки дорожнього руху:

- регулювання дорожнього руху та здійснення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху його учасниками та за правомірністю експлуатації транспортних засобів на вулично-дорожній мережі;

- здійснення супроводження транспортних засобів у випадках, визначених законом;

- видача відповідно до закону дозволів на рух окремих категорій транспортних засобів; у випадках, визначених законом, видача та погодження дозвільних документів у сфері безпеки дорожнього руху [1].

Отже, забезпечення безпеки дорожнього руху є одним з найважливіших завдань держави, виконання якого покладається на структурні підрозділи патрульної поліції, які входять до системи Національної поліції і відіграють важливу роль в сфері забезпечення безпеки дорожнього руху в Україні та новизною щодо виконання постанов про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху стало стягнення штрафу виключно за допомогою безготівкових платіжних пристроїв.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР).2015. № 40-41.Ст. 379.

2. Молчанов Р.Ю. Повноваження патрульної поліції щодо здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності у сфері безпеки дорожнього руху / Р.Ю. Молчанов // Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 1. С.101-104.

3. Про дорожній рух: Закон України від 30 червня 1993 року № 3353-ХІІ //Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1993. № 31.Ст. 338.

4. Стратегія підвищення рівня безпеки дорожнього руху в Україні на період до 2020 р.: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14червня 2017 р. №481-Р. Урядовий кур'єр. 2017. № 138.

ПРО ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ПІДСТАВИ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Кузик Марта Ярославівна,
курсант 1-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Застосовується такі заходи виключно для виконання повноважень поліції, а обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним.

Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам [1].

В своїй науковій праці, ми хочемо приділити увагу тлумаченню окремих законодавчих підстав застосування поліцейським найбільш суворішого заходу – застосування зброї у виняткових випадках. Нажаль і в умовах сьогодення надалі трапляються поодинокі випадки неправомірного застосування працівниками поліції вогнепальної зброї чи застосування зброї у формі перевищення влади та службових повноважень.

Відповідно до п. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» (далі-Закон), поліцейський уповноважений у виняткових випадках застосовувати вогнепальну зброю. Виняткові випадки закріплено у семи пунктах, а саме:

1) для відбиття нападу на поліцейського або членів його сім'ї, у випадку загрози їхньому життю чи здоров'ю; 2) для захисту осіб від нападу, що загрожує їхньому життю чи здоров'ю; 3) для звільнення заручників або осіб, яких незаконно позбавлено волі; 4) для відбиття нападу на об'єкти, що перебувають під охороною, конвої, житлові та нежитлові приміщення, а також звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення; 5) для затримання особи, яку застали під час вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину і яка намагається втекти; 6) для затримання особи, яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також озброєної особи, яка погрожує застосуванням зброї та інших предметів, що загрожують життю і здоров'ю людей та/або поліцейського; 7) для зупинки транспортного засобу шляхом його пошкодження, якщо водій своїми діями створює загрозу життю чи здоров'ю людей та/або поліцейського [1].

Звертаю вашу увагу на те, що зброя застосовується у виняткових випадках. Це означає, що наведені сім підстав для застосування зброї і є переліком тих виняткових випадків. Сформульовані нормативно-правові підстави у вигляді мети, для досягнення якої може бути застосована зброя є вичерпними і додатковому трактуванні не підлягають. Закон прямо вказує, що зброя може бути застосована за наявності тільки тих обставин, які впливають із семи пунктів п. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію». Однак, як показує практика, не завжди в обстановці, яка виникає, як правило миттєво можна правильно дати оцінку події і визначити чи вона і є власне винятковим випадком. Такі питання вирішуватиметься у кожному конкретному випадку виходячи з обставин події, характеру та інтенсивності посягання, наявності можливості усунути небезпеку іншим способом тощо. Саме поліцейському, надано право у кожній конкретній ситуації вирішувати, чи є вона винятковою, чи можна обійтись без застосування зброї чи це її застосування, є тим єдиним і правильним кроком, адже мова йде про загрозу найвищій соціальній цінності – життю і здоров'ю людини.

Хоча у всіх випадках дії працівника поліції підлягають оцінці зі сторони як безпосереднього керівництва, так і органів прокуратури, що впливає із положень ч.10 ст. 46 Закону, в якій зазначено, що поліцейський зобов'язаний у письмовій формі повідомляти свого керівника про застосування вогнепальної зброї, а також негайно повідомити свого керівника про активне застосування вогнепальної зброї, який, у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора. Таким чином, у кожному конкретному випадку буде перевірятись, чи була завдана шкода необхідною і достатньою в такій

обстановці, чи мав місце напад, чи припинення відповідного нападу можливо було досягнути іншими засобами, тобто чи мала подія винятковий характер[3].

Проаналізувавши положення п. 4 ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» необхідно зазначити, що окремі законодавчі вказівки та формулювання змісту статті носять дискусійний характер, а саме:

1. У п. 3 ч. 3 ст. 46 Закону зазначається, що якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу; ч. 3 закріплено, що порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності встановлюються Міністром внутрішніх справ України.

Вважаємо за доцільне викласти пункт 3 статті із побудовою речення такого змісту «якщо особа, затримана або заарештована за вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину і намагається втекти із використанням транспортного засобу». Так як кримінально-правові основи класифікації злочинів встановлюють поділ злочинів за ступенем тяжкості на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі доцільним вказати саме тяжкі та особливо тяжкі.... Окрім цього вказівка «із застосуванням транспортного засобу», є не коректним словосполученням в цьому реченні. До прикладу в тлумачних словниках зазначається, що застосування слід розуміти використанням що-небудь, запровадження в ужиток, пристосовування до чого-небудь, натомість використання, це вживання чого-небудь з користю, користування чимось тощо.

Ч. 3 ст. 46 на наше переконання необхідно виключити з цієї статті, так як питання зберігання і носіння вогнепальної зброї, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їх належності, аж ніяк не відносяться по змісту до правил застосування зброї і за таких реалій побудови норми не відповідає, м'яко кажучи власне логіці побудови статті. Ми вважаємо, що зазначенні положення законодавчі повинні розглядатись, принаймні в іншому розділі чи статті цього закону і не бути пов'язаними із правилами застосування зброї?

2. П. 1 ч. 6 ст. 46 Закону визначає, що при спробі особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї, дає право працівнику поліції застосовувати вогнепальну зброю без попередження, натомість у абзаці 2 ч.12 ст.46 Закону продубльовано практично ідентичний випадок, – спроба особи, яку затримує поліцейський із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену поліцейським відстань, чи доторкнутися до зброї є підставою для застосування вогнепальної зброї поліцейським. Досліджуючи

положення п.1 ч.6 ст. 46 та абзац 2 ч. 12 ст. 46 Закону незрозуміло, яка потреба законодавчого визначення двох однакових за змістом підстав застосування вогнепальної зброї в одній тій самій статті, тільки в різних частинах? Адже така побудова породжує тавтологію і неоднозначне сприйняття самої форми реалізації права поліцейського на застосування зброї.

Випливають ці реалії із того, що за п.1 ч.6 ст. 46 працівник поліції має право застосовувати вогнепальну зброю без попередження, натомість у абзац 2 ч.12 ст.46 Закону таке право не делеговано, хоча підстави є ідентичними. Тому логічно буде абзац 2 ч.12 ст. 46 Закону виключити.

Як ми бачимо, що ст.46 Закону практично у кожній частині містить дискусійні положення, як в контексті визначення самого змісту, так і в питанні ігнорування мовних законів при побудові речень. Не виключенням є і ч.10 ст. 46 тому, що по-перше для чого по логіці речей питання доповіді та рапортування про факти застосування зброї включати перед основами використання зброї та гарантіях особистої безпеки озброєного працівника поліції, і по-друге, не зрозуміло як можна розрізнити поняття «активне застосування вогнепальної зброї» від «застосування вогнепальної зброї»?.

Можливо законодавець має на увазі алгоритм дій у випадку використання вогнепальної зброї та застосування, адже з тим, що це є не тотожні поняття можна однозначно погодитись. Тому ми вважаємо, що було би доцільним викласти положення ч. 11 ст. 46 винятково останньою частиною статті у такій редакції: «Поліцейський зобов'язаний негайно повідомляти свого безпосереднього керівника, як в усній, так і у письмовій формі про всі випадки використання або застосування ним вогнепальної зброї, а керівник у свою чергу, зобов'язаний поінформувати центральний орган управління поліції та відповідного прокурора».

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII URL : [http:// zakon3.rada.gov.ua/ laws/show/580-19/page2](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page2)
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. URL : <http:// zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Пам'ятка співробітникам поліції «Щодо застосування вогнепальної зброї»/ URL : [http:// mediarnbo.org / 2016 / 02/10/pam-yatka-spivrobotnikam-politsiyi-shhodo-zastosuvannya-vognepalnoyi-zbroyi](http://mediarnbo.org/2016/02/10/pam-yatka-spivrobotnikam-politsiyi-shhodo-zastosuvannya-vognepalnoyi-zbroyi).
4. Постанова Пленуму Верховного суду України від 26 квітня 2002 року № 1. URL : [http:// zakon0.rada.gov.ua/ laws/ show/ v0001700-02](http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02).
5. Превентивні заходи: поняття та сфери застосування. URL : [http:// svitohlyad.com. ua / novyny-i-suspilstvo/ preventyvni-zahody-ponyattya-ta-sfery-zastosuvannya](http://svitohlyad.com.ua/novyny-i-suspilstvo/preventyvni-zahody-ponyattya-ta-sfery-zastosuvannya).

6. Чумак В.П. Превентивні заходи реагування поліції на правопорушення: досвід Грузії. *Вісник запорізького національного університету*. Юридичні науки. 2015. № 2(1). с. 95-101.

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Вербовий Василь Петрович,

завідувач кафедри тактико-спеціальної,
фізичної та вогневої підготовки

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ
кандидат наук з фізичного виховання та
спорту

Кулакова Аміна Олегівна,

курсант 1-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Трансформація, осучаснення психофізичної підготовки працівників МВС України обговорюється в Україні досить активно. Це зумовлено як складними соціально-економічними умовами в державі, так і вимогами основних концептуальних положень Закону України «Про Національну поліцію», які вносять до порядку денного ВНЗ МВС України потребу забезпечити підготовку майбутніх поліцейських, здатних швидко і точно реагувати на будь-яку криміногенну ситуацію в рамках чинного законодавства.

Проте дослідження сучасних учених переконливо доводять, що ефективність підготовки курсантів бажає бути значно кращою [2]. Ряд науковців указують на тенденцію зниження результативності професійної діяльності працівників поліції у складних стресогенних умовах [1]; не сповна використовуються потенційні можливості тренувальних занять у період підготовки майбутніх поліцейських [4]; не вдалося розв'язати проблему швидкого й безпомилкового реагування на різні об'єктивні і суб'єктивні обставини, які можна здобути у процесі моделювання ситуацій професійної діяльності в ускладнених умовах та адаптувати психофізичну

сферу майбутніх працівників поліції ще у навчальному закладі [5] й удосконалити стійкість, забезпечити високий рівень результативності рухових якостей курсантів в умовах силового затримання [3].

У контексті порушеної проблеми сьогодні викликають інтерес праці А. Глазиріна, А. Губанова, О. Івлева, Ю. Волненко, О. Винограда, які пропонують чітку систему підготовки особового складу МВС України до відповідної діяльності, зокрема і фізичного вдосконалення поліцейських.

Сформований на сьогодні рівень психофізичної готовності курсантів ВНЗ МВС України до управління (керівництво, організація та проведення) фізичною підготовкою в підпорядкованих підрозділах є недостатнім.

У результаті аналізу навчальних програм з фізичної та вогневої підготовки працівників поліції нами встановлені недоліки типової програми. Професійно-прикладна фізична підготовка курсантів – майбутніх поліцейських – повинна забезпечувати не лише досягнення ними оптимальних фізичних кондицій, але й розв'язання специфічних функцій. Відповідно до законодавчої бази України працівники поліції мають право застосовувати заходи фізичного впливу, в тому числі прийоми рукопашного бою, для припинення правопорушень, подолання протидії законним вимогам поліції, якщо інші способи не забезпечили виконання покладених на неї обов'язків.

Специфіка служби в різних підрозділах МВС до останнього часу не знайшла відображення в процесі фізичної підготовки працівників, адже окремі існуючі програми з фізичної підготовки, як у практичних підрозділах, так і в освітніх закладах МВС України, спрямовані на розвиток спеціальних фізичних якостей та формування професійних навичок, потрібних в основному в стандартних ситуаціях, а тому не дають уяви про реальні ситуації силового затримання правопорушників.

На наш погляд, підготовка в навчальних закладах МВС України повинна будуватися за принципами послідовного та постійного зростання складності негативно впливаючих факторів, а показниками підготовленості до дій в реальних службових умовах повинні бути:

- адекватний та раціональний вибір рішення, достатній рівень фізичної підготовленості курсантів згідно із загальноприйнятими програмними нормативами;
- висока швидкострільність і точність у стрільбі з бойової зброї та усвідомлення правомірності її застосування;
- крім того, це також володіння прийомами рукопашних одноборств в екстремальних ситуаціях, психологічна готовність та стійкість працівників.

Аналіз проблеми підвищення ефективності фізичної та бойової підготовки курсантів, за даними літературних джерел, дозволив встановити, що у навчальному процесі необхідно застосовувати екстремальні умови, які базуються на методологічних засадах теорії навчання руховим діям. Для ефективного застосування силового впливу працівником поліції йому треба мати також добру загальну, спеціальну фізичну підготовку, володіти прийомами рукопашного бою, вміти нападати і захищатись у складних, екстремальних умовах, в будь-яку годину доби і за будь-якої погоди.

На нашу думку, стабільне зростання показників психофізичних якостей, рівня фізичної підготовленості й у цілому готовності майбутніх поліцейських до виконання оперативно-службових завдань можливе за умов використання в навчальному процесі як важливого елемента методики спеціальної психофізичної підготовки курсантів, моделі екстремальної ситуації, максимально наближеної до реальних умов діяльності. Саме такі заняття сприяють підвищенню сили нервових процесів, зростанню самоконтролю й аутоуправлінню в стресогенній діяльності, формують упевненість і надійність при застосуванні адекватних фізичних прийомів у складних умовах самозахисту та силового впливу на правопорушників. Оскільки створення екстремальних ситуацій під час підготовки курсантів до силового затримання має особливий тренувальний ефект. Систематичне тренування в штучно складних ситуаціях сприяє вдосконаленню рухових дій у реальних умовах силового затримання, забезпечує високий рівень варіативності й результативності рухових якостей представників Національної поліції.

Список використаних джерел:

1. Ануфійєв М. І. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. / М. І. Ануфійєв, С. С. Бутов, О. Ф. Гіда та ін. / Нац. акад. внутр. справ України. Київ, 2003. 337 с.
2. Вереньга Ю. В. Зв'язок показників фізичної підготовленості та фізичного стану і здоров'я працівників МВС України на етапі професійного становлення. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія № 15.
3. Ивлєв А. М. Дидактические аспекты готовности выпускников вузов МВД Украины к предстоящей служебной деятельности. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*: зб. наук. пр. Харків-Донецьк, 2005. № 22. С. 147-150.
4. Луговий І. О. Адміністративна відповідальність за правопорушення, що посягають на здійснення народного волевиявлення та встановлений порядок його забезпечення / І. О. Луговий : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Київський національний ун-т внутрішніх справ. Київ. 2007. 226 с.

5. Пліско В. І. Теоретичні і методичні засади формування готовності працівників правоохоронних органів до діяльності в умовах екстремальних ситуацій : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2004. 44 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Лукашук Іванна Вікторівна,
курсант 3-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Проблема активного та широкого застосування різних заходів примусу працівниками поліції під час масових заходів набула особливої уваги в останні роки незалежності і демократичних перетворень у державі. Так поліцейським неодноразово доводилося застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю під час демонстрацій різних партій, актів протесту громадян перед спорудами Верховної Ради України, Кабінету Міністрів, мітингів про набуття статусу державної іншими мовами, протистояння при проведенні виборчої кампанії у східних і західних регіонах України, та в багатьох інших випадках [1].

Відповідно до наведених фактів правоохоронці мають бути добре підготовленими, володіти відповідними тактичними прийомами щодо застосування фізичної сили та деяких спеціальних засобів, що дало б змогу досягати майстерності у максимально ефективному їх застосуванні для запобігання порушення громадського порядку чи масових заворушень.

Водночас перед поліцейським стоїть не простий вибір, щодо застосування заходів примусу під час порушення громадського порядку і масових заворушень, даний факт неабияк привертає увагу суспільства, адже є одним з найбільш серйозних втручань правоохоронців в життя людини та її громадян в цілому.

Особливо підвищена увага до застосування спеціальних засобів, фізичної сили та вогнепальної зброї пояснюється великою кількістю випадків неправомірного їх застосування, нехтуванням правами людей та недотримання норм законодавства. Також дії поліції інколи супроводжуються жорстокістю, можливістю помилок, свавілля. Важливим у цьому контексті є володіння знаннями про норми застосування вказаних засобів примусу, їх технічними характеристиками та властивостями.

Водночас, на сьогодні сконструйовано велику кількість спецзасобів, що використовуються у світовій практиці. Наведене об'єктивно потребує високої професійно-технічної культури кадрів НПУ, що можливо забезпечити лише через спеціальне технічне навчання особового складу у відомчих навчальних закладах та безпосередньо в органах та підрозділах за програмою службової підготовки [2, с. 4-5].

В Законі України «Про Національну поліцію» ст. 42 визначено перелік поліцейських заходів, які поліцейський уповноважений застосовувати в тому числі для забезпечення публічної безпеки і порядку, а саме :

- 1) фізичний вплив (сила);
- 2) застосування спеціальних засобів;
- 3) застосування вогнепальної зброї.

Перелік заходів примусу, до яких може/повинен вдаватися поліцейський, визначений у ч. 1 ст. 42 Закону України «Про Національну поліцію», є вичерпним, при цьому застосування одного із заходів примусу унеможливорює застосування інших заходів примусу одночасно.

Позитивним моментом законодавства є те, що ним визначено умови застосування поліцейських заходів. Так, у ст. 29 Закону України зазначено, що поліцейський захід має бути: а) законним – якщо він визначений законом; б) необхідним – якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам; в) пропорційним – якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди; г) ефективним – якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції [3].

Поряд з позитивною стороною діючого законодавства все ж залишилися питання, які потребують додаткового правового регулювання та роз'яснень (уточнень). Так, у ч. 3 ст. 45 визначено підстави для застосування поліцейським спеціальних засобів, а саме: кайданків та інших засобів обмеження рухомості застосовуються до особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення та чинить опір поліцейському або намагається втекти; під час затримання особи; під час конвоювання (доставляння) затриманого або заарештованого; якщо особа своїми небезпечними діями може завдати шкоду собі і оточуючим; проведення процесуальних дій з особами у випадках, коли вони можуть створити реальну небезпеку оточуючим або собі. Проте законодавство не містить режиму використання спеціального засобу, вказуючи на можливість їх застосування виключно за призначенням [4].

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію», поліцейський має право застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні навички боротьби, прийоми самозахисту та фізичного впливу (рукопашний бій, самбо, дзюдо, айкідо, бокс, карате, кікбоксинг та інші види єдиноборств), з метою забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом [3].

Отже, детально розглядаючи основні положення зазначених статей Закону України «Про Національну поліцію», повноваження поліції щодо застосування заходів фізичного впливу та спеціальних засобів виписано досить чітко, витримано баланс між правами людини та пропорційністю їх застосування. Але поряд з цим виникають питання в достатній компетентності працівника поліції при застосуванні фізичної сили та спеціальних засобів, та вмінні їх застосувати в рамках передбачених законодавством. Дані питання являють собою ключову проблематику та потребують принципово якісного підходу до підготовки та підвищення кваліфікації працівників поліції.

Список використаних джерел:

1. Шиян В. Застосування спеціальних засобів для забезпечення громадського порядку, проведення масових заходів: аналіз, методика, тактика. *Вісник Академії управління МВС*. 2010. № 4 (16).
2. Хараберюш І. Ф. Спеціальна техніка в органах внутрішніх справ. Загальна частина : Навчальний посібник / І. Ф. Хараберюш. Донецьк : Донецький інститут внутрішніх справ при Донецькому державному університеті, 2002. 167 с
3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015.
4. Мінка Т. П. Актуальні питання удосконалення правового регулювання застосування Національною поліцією заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2015. № 1 С. 24-28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_4_6

ПРАВО НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Польова Христина Петрівна,

курсантка 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Свобода світогляду означає право мати власні погляди на природу, людину і суспільство та змінювати їх, сповідувати релігію або бути атеїстом, не бути примушеним з боку держави або інших суб'єктів суспільних відносин до певного світогляду і ставлення до релігії, а також право виховувати дітей відповідно до своїх власних переконань та ставлення до релігії [2]. Одним із проявів права на свободу світогляду є свобода віросповідання, яка означає можливість кожного одноособово чи колективно сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, вільно приймати і змінювати релігію за своїм вибором, входити до релігійних організацій чи виходити із них, брати чи не брати участь у богослужіннях, релігійних обрядах і церемоніях, навчанні, релігії, нести альтернативну службу замість військової, вести релігійну діяльність, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання тощо.

Свободу віросповідання слід розуміти як можливість самостійного вільного вибору об'єкта вірувань та їх відповідного змісту. Стаття 9 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. проголошує, що кожен має право на свободу думки, совісті та релігії; це право включає свободу змінювати свою релігію або переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання під час богослужіння, навчання, виконання та дотримання релігійної практики і ритуальних обрядів як одноособово, так і спільно з іншими, як прилюдно, так і приватно.

Сучасний розвиток конституційного права та конституційної юриспруденції західної демократії, практика Європейського Суду з прав людини щодо взаємовідносин держави та об'єднань віруючих показує, що вони будуються на принципах неототожнення та нейтральності. Принцип неототожнення означає, що жодна офіційна релігія чи навіть привілейована церква не може існувати в демократичній державі. З цього приводу Конституційний Суд Австрії зазначив, що «будь-яка система державної релігії та навіть будь-яка система, що ототожнює певну релігію чи певну ідеологію з державою має бути заборонена» [3]. Принцип нейтральності зобов'язує державу бути неупередженою щодо існуючих релігій та ідеологій, а також поважати принципи свободи та недискримінації. Цікавими є приклади з судової практики зарубіжних країн щодо застосування принципу

нейтральності та забезпечення прав релігійних і культурних груп. Таким є випадок з індіанкою з племені пуебло Джулії Мартінес, яка вийшла заміж за представника з племені навахо. Відповідно до звичаїв пуебло, діти жінок, які уклали шлюб з чужоземцями, втрачають більшість прав пуебло: постійно проживати на племінній території, голосувати, користуватися землею. Пані Мартінес подала позов до федерального суду на підставі того, що не отримала рівного захисту згідно з Актом про громадянські права індіанців 1968 р. Вона програла. Окружний суд визначив, що відміна рішення племені, особливо у такій делікатній справі, як членство, приведе до «руйнування культурної ідентичності». У Німеччині суддя відхилила позов мусульманки, яка бажала швидко розвестися з чоловіком-мусульманином, який регулярно бив її. Суддя винесла рішення, що оскільки Коран дозволяє чоловікам бити дружин, німецький суд у такому випадку має рахуватися зі звичаями мусульманської релігії [1].

Щодо розуміння згаданого положення Європейським Судом з прав людини були висловлені такі правові позиції: 1. у демократичному суспільстві, де кілька релігій співіснують, може бути необхідним встановити обмеження на цю свободу, для того щоб узгодити інтереси різноманітних груп і забезпечити повагу до вірувань кожної особи (Рішення у справі «Коккінакіс проти Греції» від 19 квітня 1993 р.); 2. однак при виконанні своїх регулятивних повноважень у цій сфері та у своїх відносинах з різними релігіями, віросповіданнями та віруваннями держава зобов'язана лишатися нейтральною та неупередженою (див. Рішення у справі «Гасан і Чауш проти Болгарії» від 26 жовтня 2000 р.) [3]. Суд також дійшов висновку, що, коли порушується питання про організацію релігійної громади, ст. 9 треба тлумачити у світлі ст. 11 Конвенції, яка убезпечує діяльність об'єднання від безпідставного втручання держави. З цього погляду право віруючого на свободу віросповідання передбачає вільне функціонування громади без свавільного втручання держави. Справді, автономне існування релігійної громади є невід'ємною частиною поняття плюралізму в демократичному суспільстві й посідає центральне місце в передбаченому захисті.

У неминучому зіткненні свободи слова і свободи релігії, складно прийняти одну зі сторін. Звичайно, добре було б виробити динамічний баланс для подібних конфліктів, але, на жаль, до вирішення цієї проблеми ще далеко. Єдиним правильним рішенням є думка, що будь-які конфлікти свобод повинні вирішуватися в рамках правового поля, цивілізованими, достатніми і збалансованими методами. Станом на початок 2019 року Україна приєдналася практично до всіх договорів, що регулюють права людини, як універсального, так і регіонального характеру. Своєю чергою, це зобов'язує нашу країну, якщо вона хоче відповідати міжнародним стандартам у цій сфері, модернізувати власне законодавство з урахуванням побажань ПАРЄ, Венеціанської комісії, регулярно

звітувати перед відповідними міжнародними органами щодо дотримання прав і свобод, які прописані у міжнародних документах, серед підписантів яких є Україна; сприяти проведенню моніторингу стану прав і свобод людини з боку уповноважених на це органів міжнародного контролю, як-то місія ОБСЄ та інші, оперативно реагуючи на висловлені ними зауваження.

Отже, процес імплементації міжнародно-правових норм про захист права людини на релігійну свободу на рівні національного законодавства триває. Вже нині воно є одним із найбільш збалансованих у питаннях дотримання релігійної свободи серед законодавств пострадянських країн. Вітчизняне законодавство у питаннях щодо регулювання прав людини та дотримання релігійної свободи має чітко дотримуватися всіх положень статей 9 та 11 Європейської конвенції про захист прав людини та враховувати судову практику ЄСПЛ. Імплементація зарубіжного досвіду нормативного забезпечення прав людини і релігійної свободи у вітчизняну правову систему відбувається за принципами: доцільності; органічного поєднання мети і засобів; розбудови законодавчої бази з урахуванням норм, які фіксуються міжнародними документами з прав людини. Успішність подальшого шляху України до відповідності її законодавства міжнародним гуманітарним стандартам, а саме – свободі думки, віросповідання й релігії на пряму залежить від того, як швидко наша країна буде ратифікувати міжнародно-правові акти та використовувати у власному законодавстві вживану в них термінологію, поширювати судову практику застосування норм прецедентного права, контролювати те, як у повсякденному житті суспільства дотримуються основних прав і свобод, проводити відповідні заходи просвітницького характеру.

Список використаних джерел:

1. Мюллер Д. Разум, релігія, демократія. Москва : Мисль, 2015. 366 с.
2. Рабінович П. М. Коментар ст. 35 Конституції України. Харків : Право, 2011.
3. Шевчук С. Судовий захист прав людини: практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції. К. : Реферат, 2010. С. 385.

РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ ПОЛІЦІЇ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ

Поляк Віра Іванівна,
курсант 3 курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)

Україна, як молода, демократична держава активно проходить етап реформування прямуючи шляхом найкращого Європейського досвіду переймаючи загальноприйняті цінності та принципи демократії. Одним із секторів, що постійно удосконалюється є діяльність правоохоронної системи, зокрема Національної поліції України, на яку з-поміж іншого покладено завдання забезпечення прав і свобод громадян.

Свобода мирних зібрань – це фундаментальне право людини, закріплене в низці міжнародних інструментів в галузі прав людини, в тому числі в Копенгагенському документі ОБСЄ 1990 року. Це право лежить в основі будь-якого демократичного суспільства, даючи можливість кожному публічно висловлювати погляди, які можуть не збігатися з думкою більшості і бути непопулярними [1, с. 7]. Право громадян на мирні зібрання гарантується ст. 39 Конституції України [2], а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Право громадян на свободу мирних зібрань також передбачене положеннями основних міжнародних документів з прав людини, серед яких:

- ст. 11 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (1950 р.) [3];
- ст. 20 Загальної декларації прав людини (1948 р.) [4];
- ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1966 р.) [5].

Роль та завдання поліції є значно ширшими, аніж запобігання та припинення правопорушень під час різного роду масових заходів. Такий підхід безпосередньо відображається у ст. 7 ЗУ «Про Національну поліцію» [6, с. 5], адже поліція не тільки забезпечує дотримання прав і свобод людини, але й сприяє цьому в тому випадку, якщо збори є мирним. Зібрання слід вважати мирним, якщо його організатори мають мирні наміри та зібрання має ненасильницький характер. Таку позицію бачимо у Наказі № 706, де зазначено: «стратегія діяльності поліції повинна бути спрямована на сприяння учасникам масових заходів у досягненні їх законної мети» [7]. Таке сприяння може відображатись у:

- захисті учасників мирного зібрання при загрозі від контрдемонстрацій;
- супроводі учасників вуличних походів;
- організації дорожнього руху під час динамічних та статичних масових заходів тощо.

Поліція повинна сприяти всім мирним зібранням. Необхідно, наскільки це можливо, забезпечувати їх проведення в час, в місці і в порядку, які були вибрані організаторами. Поліція відіграє надзвичайно важливу роль в сприянні проведенню

зібрань. Будучи найбільш помітним вираженням державної влади, вона своїми діями повинна демонструвати прихильність держави дотриманню принципів верховенства права і захисту основних прав і свобод. Поліція повинна сприяти проведенню всіх мирних зібрань забезпечуючи безпеку учасників зібрань і населення в цілому.

Завдяки принципу сприяння поліція може працювати та діяти таким чином щоб мінімізувати конфлікт та максимізувати можливість того, що учасники народного зібрання почнуть їй допомагати самі. Досягнення цієї мети під час масових заходів можливе тоді, коли більшість демонстрантів не розглядають присутність поліцейських у якості перешкоди, а скоріш вважають їх за людей, що намагаються допомогти їм та полегшити досягнення їхньої мети. Для досягнення такого наслідку дуже важливою є розмова з організаторами та учасниками зібрань наступним чином:

- пояснити їм, що поліція бажає та намагається допомогти у проведенні дозволених законодавством мирних зібрань;
- пояснити учасникам зібрань, що причиною проведення поліцією обмежувальних заходів буде те, що деякі з учасників зібрання матимуть нелегітимні та протизаконні наміри;
- проаналізувати та в'яснити, яким чином поліція може допомогти зібранню досягти своєї мети.

Перераховані вище дії сприятимуть тому, що учасники зібрання будуть вважати себе тими, що знаходяться із поліцією на одному боці, знаходячись в опозиції до агресивно налаштованих груп і не стануть на один бік з цими агресивними групами для спільної протидії поліції.

Підсумовуючи, слід зазначити, що підготовка поліцейських, як завчасна так і безпосередня повинна вмещувати елементи, що сприяють досягненню мети функціонування поліції у сучасному демократичному суспільстві – захист прав і свобод громадян. Досягнення поставлених цілей можливе завдяки довірі населення до поліції, адже, відповідно до закону України «Про Національну поліцію» рівень довіри населення є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Слід відзначити, що в нашій державі поступово розвивається громадянське суспільство, яке проявляється у зростаючій громадській підтримці поліцейських. Такі прояви вкрай важливі особливо в умовах перезавантаження правоохоронної системи.

Список використаних джерел:

1. Права людини і забезпечення правопорядку під час публічних зібрань. Керівництво. БДПЛ, ОБСЄ. Варшава: 2017. 153 с.

2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України від 28 червня 1996р., № 30. Дата оновлення: 01.01.2020. Режим доступу URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. Конвенція ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997. Режим доступу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.

4. Загальна декларація прав людини. Генеральна асамблея ООН від 10.12.1948. Режим доступу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Генеральна Асамблея ООН від 16.12.1966. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР N 2148-VIII (2148-08) від 19.10.1973. Режим доступу URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

6. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015, № 580-VIII. Офіц. текст. К.: Алерта, 2019. 78 с.

7. Про затвердження Концепції запровадження в діяльності органів та підрозділів Національної поліції України скандинавської моделі забезпечення публічної безпеки та порядку під час проведення масових заходів: Наказ МВС України від 23.08.2018, № 706.

НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМИ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Широкова Алла Анатоліївна,
курсант 4-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

За останні роки правоохоронна система України зазнала низку реформ, які позитивно вплинули на її розвиток. Наша країна не стоїть на місці, тому все більше здійснюється реформ, запозичується досвід з різних країн світу. З початку реформи органів Національної поліції, яка відбулася у 2015 році постало питання й про зміну системи оцінювання ефективності діяльності цих органів. На зміну радянській системі оцінювання ефективності роботи поліції постала нова – критерій оцінювання рівня довіри населення до поліції. Тому моделі оцінки поліції стали ще більш складними та багатограними.

Варто наголосити, що немає «ідеальної» моделі оцінки. Навіть у розвинених державах тривають дискусії щодо доцільності тих чи інших підходів, що застосовуються у процесі визначення ефективності роботи правоохоронців. У зв'язку з цим стають необхідними дослідження закордонного досвіду у сфері оцінки діяльності поліції та визначення практик, які є доцільними для використання в Україні.

Проблема ефективної діяльності органів Національної поліції України залишається доволі актуальною в умовах сьогодення, що відображається в працях науковців і практиків: Є.Д. Лук'янчикова, І.М. Осики, М.А. Погорецького, А.М. Сердюка, С.М. Смокова, В.М. Тертишника, О.Г. Яновської, О.М. Бандурки, К.Л. Бугайчука, Б.Я. Гаврілова, В.І. Галагана, В.А. Гузя, Д.П. Калаянова, Н.В. Камінської, М.В. Костицького, В.Л. Костюка, І.В. Кукіна, та ін.

Визначення пріоритетних шляхів удосконалення системи оцінювання ефективності діяльності Національної поліції з урахуванням зарубіжного досвіду.

Одним з ключових аспектів реформи правоохоронних органів, зокрема, в частині діяльності Національної поліції, є законодавчо врегульований обов'язок поліції діяти в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства. Законом України «Про Національну поліцію» передбачено, що діяльність поліції має бути спрямована на задоволення потреб населення, а рівень його довіри до поліції є одним з основних критеріїв оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Таким чином, Кабінетом Міністрів України було затверджено порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції. Порядком визначаються основні завдання, принципи, періодичність проведення оцінки (на загальнодержавному рівні – не рідше одного разу на рік, на територіальному рівні – у разі потреби), порядок дій Національної поліції та незалежної соціологічної служби під час організації та проведення оцінки тощо [1].

Органи Національної поліції, відповідаючи на запитання про оцінку своєї роботи, використовуює насамперед дані відомчої статистики, які говорять про постійне зменшення кількості злочинів, що реєструються, та збільшення кількості розкритих злочинів. Усе це називається кількісно-статистичними даними, які на практиці часто-густо є викривленими і мало про що говорять як фахівцям, так і самим поліцейським. Якщо динаміка цієї "статистики" збережеться, то за 10-15 років у нас узагалі не буде злочинності. З іншого боку, є картинка для громадськості – рівень довіри населення до поліції, який постійно коливається в межах 40-50% [2].

Отже, на практиці маємо окремо відомчу систему оцінювання і окремо картинку для громадськості. А насправді це має бути єдина система.

Працює це так, якщо в регіоні постійно має бути позитивна динаміка – інакше вважатиметься, що ви неефективно працюєте, а це означає негативні для поліцейського управлінські рішення – від осуду колективу до зменшення премій і навіть звільнення. Зменшення розміру премій є вельми дієвим механізмом, бо це може бути половина заробітної плати (грошове забезпечення поліцейських досі складається переважно з премії) упродовж кількох місяців поспіль [3].

Отже, якщо погано працює слідчий відділ, то треба штучно десь «потрібні» показники взяти. І поліцейські починають послуговуватися техніками «спрощення» своєї роботи – обіцяють підозрюваним (і не виконують обіцянку) умовне покарання, вдаються до психологічного тиску і навіть до застосування фізичної сили. Цим же пояснюється практика, коли потерпілих відмовляють подавати до поліції заяву про злочин (приховування від обліку), фальсифікують докази, проводять незаконні затримання, маніпулюють з дотриманням процесуальних гарантій щодо підозрюваного тощо. Жертвами стають звичайні люди, часто малозабезпечені, які ніколи про це публічно не скажуть. Про факти такого неподобства ми найчастіше не дізнаємося, бо вони не потрапляють у ЗМІ, а поліція їх усіяко заперечує.

Звертаючись до зарубіжного досвіду, скажемо, що ця проблема не нова. Наприклад, у США від «паличної системи» оцінювання за кількісно-статистичними показниками відмовилися ще в 1920-х роках, визнавши її неефективність. Тож і нам уже давно слід відмовитися від оцінювання роботи слідчо-оперативних підрозділів за кількісно-статистичними показниками, ключовим з яких залишається динаміка розкриття злочинів. На заміну їй має прийти комплексна система оцінювання за кількісними і якісними критеріями, як це роблять у країнах сталої демократії [3].

Корисним для нашої країни є досвід британського й американського «кримінологічного опитування» (criminal survey) – альтернативи офіційній кримінальній статистиці. Воно дозволяє описати картину злочинності соціологічними методами. Для цього в людей запитують, чи ставали вони жертвою злочину протягом року і чи зверталась до поліції. А якщо не звертались, то чому. Чи відмовляли їм у розслідуванні, чи задоволені вони результатами розслідування, якщо справа потрапила до поліції, тощо. Це доволі дорогий інструмент, однак він дає змогу зрозуміти тенденції злочинності [3].

Отже, для того, щоб боротися зі злочинністю, а тим більше запобігати їй – потрібно її знати і розуміти. В нашій країні ми давно оперуємо викривленою впродовж десятиліть кримінальною статистикою, і сама поліція не знає, із чим бореться. Проте кримінологічні опитування – це далеке майбутнє для України. Спершу маємо розібратися з довірою громадян і відмовитися від показників розкриття.

Список використаних джерел:

1. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-osinki-rivnya-doviri-naselennya-do-nacionalnoyi-policiyi>
2. Закон України «Про Національну поліцію України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
3. Радянські показники чи рівень довіри населення? URL:https://m.dt.ua/internal/radyanski-pokazniki-chi-riven-doviri-naselennya-268129_.html

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ

Цивільне право та процес

ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ СМЕРТЮ ПОТЕРПІЛОГО

Євтодсьв Роман Євгенович,

студент 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

З правової та соціальної точки зору найгіршим результатом правопорушення чи невиконання закону є смерть потерпілої особи, адже життя людини є немайновим правом згідно статті 3 Конституції України. У випадку, коли потерпіла особа помирає, особа, що завдала такої шкоди і спричинила такі події, повинна виплачувати непрацездатним особам, що знаходились на утриманні загиблої особи, її дітям, народженим після його смерті. Вичерпний перелік непрацездатних осіб, які мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого, та строки виплати їм такого відшкодування встановлюються у ч. 1 ст. 1200 ЦК України. Шкода, зокрема, відшкодовується:

1) дитині - до досягнення нею вісімнадцяти років (учню, студенту – до закінчення навчання, але не більш як до досягнення ним двадцяти трьох років);

2) чоловіку, дружині, батькам (усиновлювачам), які досягли пенсійного віку, встановленого законом, – довічно;

3) особам з інвалідністю – на строк їх інвалідності;

4) одному з батьків (усиновлювачів) або другому з подружжя чи іншому членові сім'ї незалежно від віку і працездатності, якщо вони не працюють і здійснюють догляд за: дітьми, братами, сестрами, онуками померлого, - до досягнення ними чотирнадцяти років;

5) іншим непрацездатним особам, які були на утриманні потерпілого, – протягом п'яти років після його смерті [1, с. 233-240].

Зазначеним особам шкода відшкодовується у розмірі середньомісячного заробітку (доходу) потерпілого з вирахуванням частки, яка припадала на нього самого та працездатних осіб, які перебували на його утриманні, але не мають права на відшкодування шкоди. До складу доходів потерпілого включаються також пенсія, суми, що належали йому за договором довічного утримання (догляду), та інші аналогічні виплати, які він одержував (ч. 2 ст. 1200 ЦК України).

Розмір відшкодування, обчислений для кожного з осіб, які мають право на відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника, не підлягає подальшому

перерахунків, крім таких випадків: народження дитини, зачатої за життя і народженої після смерті годувальника; призначення (припинення) виплати відшкодування особам, що здійснюють догляд за дітьми, братами, сестрами, внуками померлого [2, с. 115-123].

До цього слід додати, що особа, яка вчинила дії або підтримувала бездіяльність, що в подальшому призвело до смерті іншої особи, повинна відшкодувати витрати на поховання померлої особи. Виплачуються такі виплати родичам померлого або особам, які займаються похованням померлого. До таких відносяться виплати, які стосуються поховання та спорудження надгробного пам'ятника. Але слід зазначити, що допомога на поховання, одержана фізичною особою, яка зробила ці витрати, до суми відшкодування шкоди не зараховується (ст. 1201 ЦК України) [3].

Також існує і відшкодування моральної шкоди. Моральна шкода, завдана смертю фізичної особи, відшкодовується лише її чоловікові (дружині), батькам (усиновлювачам), дітям (усиновленим), а також особам, які проживали з нею однією сім'єю (ч. 2 ст. 1168 ЦК України). Шкода, завдана потерпілому внаслідок його умислу, не відшкодовується. Також може вплинути груба необережність з боку потерпілого, яка сприяла виникненню або збільшенню шкоди, то залежно від ступеня вини потерпілого і також залежно від ступеня вини особи, яка завдала шкоди, розмір відшкодування зменшується, якщо інше не встановлено законом. Вина потерпілого не враховується у разі відшкодування додаткових витрат, передбачених частиною першою статті 1195 Цивільного Кодексу, у разі відшкодування шкоди, завданої смертю годувальника та у разі відшкодування витрат на поховання [4, с. 65-71]. Суд може зменшити розмір відшкодування шкоди, завданої фізичною особою, залежно від її матеріального становища, крім випадків, коли шкоди завдано вчиненням злочину (ст. 1193 ЦК України).

Піднімаючи питання правильної та кваліфікованої роботи працівників суду, треба довести їх обізнаність та готовність до різноманітних випадків потребуючих більш глибокого перегляду та більш великої уваги до дрібних правових аспектів.

Але в наш час є можливість дослідити випадки з судової практики, стосовно чіткої та правильного застосування норм права у сфері відшкодування шкоди. Наприклад, у провадженні Ірпінського суду Київської області розглядалась цивільна справа за позовною заявою ОСОБА_1 до приватного акціонерного товариства «Страхова компанія «БРОКБІЗНЕС» про відшкодування шкоди.

У судовій справі № 367/3529/18 про відшкодування шкоди було встановлено, що особа отримала тілесні ушкодження від яких померла у зв'язку із ДТП. У цьому випадку позивач зазначає, що відповідно до ст. 1200 ЦК України до осіб, що мають право на відшкодування шкоди, завданою смертю годувальника, слід віднести непрацездатних осіб, які були на утриманні; непрацездатних осіб, які

мали на день смерті потерпілого право на одержання від нього утримання. Але, суд постановив, відхилити позов, тому що для набуття права на утримання непрацездатна особа повинна мати дохід, менший встановленого законом прожиткового мінімуму на місяць, що має бути підтверджене належними і допустимими засобами доказування, як-то довідка про розмір пенсії, довідка про доходи тощо. Позивач за березень 2015р отримала пенсію у розмірі 2489 грн, що підтверджується зазначеною довідкою. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про державний бюджет України на 2015р» «Установити у 2015 році прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у розмірі з 1 січня 2015 року - 1176 гривень, з 1 вересня – 1330 гривень». Тобто, станом на час дорожньо-транспортної пригоди 09.03.2015 позивач мала дохід більший ніж прожитковий мінімум на місяць, встановлений законом. У зв'язку з чим суд вважає, що позивач не набула права на утримання, передбаченого ч.1 ст. 1200 ЦК України [5].

Отже, суд відмовив у позові і можна погодитись із обґрунтуванням такого рішення. На мою думку, позивач в цій справі шукав можливі шляхи для отримання хоча б якогось прибутку, але суд в цій справі достатньо чітко врегулював відносини, застосувавши чинне законодавство, остаточно закривши можливі шляхи здобуття майнової вигоди позивача. Тобто, помітно, що суддя, дослідивши наявні у справі докази встановив, що особі була виплачена пенсія в розмірі, який перевищував прожитковий мінімум, і зміг прийняти законне рішення, що свідчить про те, що наша країна стоїть на етапі великих змін, зокрема у сфері відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілої особи.

Список використаних джерел:

1. Банчук О. А., Дмитрієва І. О., Малишев Б. В., Саїдова З. М. Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О. А. Банчука. Київ: Москаленко О.М., 2015. 268 с.
2. Коваленко А. В. (кер.), Ведмідський О. В., Круглова О. О. та ін. Цивільне право та процес (1 частина): навч. посіб. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2018. 275 с.
3. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1392050953511577> (дата звернення: 15.06.2020)
4. Мукуличенко Л. У., Жилик З. І. Цивільне право України: навч. посібник: практикум / за ред. Л. У. Мукуличенко, З. І. Жилик. Київ: ВНЗ «Академія права», 2016. 348 с.
5. Рішення Ірпінського міського суду Київської області від 04.05.2020 р. судова справа № 367/3529/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89092124> (дата звернення: 15.06.2020).

ЗАПОВІДАЛЬНИЙ ВІДКАЗ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

Шапаренко Анна Валеріївна,
студентка 2-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ) Національної
академії внутрішніх справ

Відповідно до ст. 1238 ЦК України предметом заповідального відказу може бути передання відказоодержувачеві у власність або за іншим речовим правом майнового права або речі, що входить або не входить до складу спадщини. Таким чином, заповідальний відказ (легат) – це вид заповідального розпорядження, за яким на спадкоємця покладається обов'язок вчинити певні дії майнового характеру на користь третьої особи - відказоодержувача.

На спадкоємця, до якого переходить житловий будинок, квартира або інше рухоме чи нерухоме майно, заповідач має право покласти обов'язок надати іншій особі право користування ними. Право користування житловим будинком, квартирою або іншим рухомим чи нерухомим майном зберігає чинність у разі подальшої зміни їх власника [1].

Право користування житловим будинком, квартирою або іншим рухомим чи нерухомим майном, одержане за заповідальним відказом, є таким, що не відчужується, не передається та не переходить до спадкоємців відказоодержувача.

При цьому право користування житловим будинком, квартирою або іншою будівлею, надане відказоодержувачеві, не є підставою для проживання в них членів його сім'ї, якщо у заповіті не зазначено інше. За таких обставин розпорядження про встановлення заповідального відказу має особистий характер, оскільки нерозривно пов'язане з особою відказоодержувача. На підтвердження цього ст. 1239 ЦК України містить правило про те, що заповідальний відказ втрачає чинність у разі смерті відказоодержувача, що сталася до відкриття спадщини.

Для здійснення заповідального відказу вадливе значення має усвідомлення його зміст успадкодавцем. Наприклад, Шевченківський районний суд м. Києва розглядав цивільну справу № 761/29013/16-ц про визнання заповіту недійсним. У своїй позовній заяві позивач просив суд визнати недійсним заповіт його дідуся, оскільки при складанні заповіту приватний нотаріус не роз'яснила дідуся зміст заповідального відказу. Однак судом було встановлено, що дідусь не мав наміру передавати позивачеві своє майно у спадщину, тому у заповіті передбачив на користь позивача заповідальний відказ – право проживання у будинку.

Припущення позивача, що заповідачу приватний нотаріус не до кінця або взагалі не роз'яснила положень закону, які стосуються саме заповідального відказу не ґрунтуються на фактичних обставинах справи. У зв'язку з цим. Суд відмовив у задоволенні позовних вимог [2].

Спадкоємець, на якого покладено легат, зобов'язаний виконати його лише у межах реальної вартості майна, яке перейшло до нього, з вирахуванням частки боргів спадкодавця, що припадають на це майно. У тому разі, коли заповідальний відказ покладається на кількох спадкоємців, кожен із спадкоємців виконує обов'язок пропорційно до своєї частки у спадщині, якщо заповітом не встановлено інше.

Відносини, що виникають внаслідок встановлення заповідального відказу, мають зобов'язальний характер. Особливість такого зобов'язання полягає в тому, що виникає воно не внаслідок посвідчення заповіту, а після відкриття спадщини. Це обумовлено правилом ч. 4 ст. 1238 ЦК України, відповідно до якого відказоодержувач має право вимоги до спадкоємця з часу відкриття спадщини [3].

Заповідальний відказ не може бути переданий у спадщину і закон не допускає підпризначення відказоодержувача, що підтверджується судовою практикою. Наприклад, Ратнівський районний суд Волинської області розглядаючи цивільну справу про визнання права власності на майно в порядку спадкування за заповітом, вирішив питання щодо дії заповідального відказу у разі смерті відказоодержувача.

Відповідно до рішення у справі № 166/1462/19 особа, на користь якої було визначено у заповіті заповідальний відказ померла. Враховуючи п. 2 ч. 2 статті 1238 ЦК України, згідно з яким право користування житловим будинком, одержане за заповідальним відказом, є таким, що не відчужується, не передається та не переходить до спадкоємців відказоодержувача, тому передбачений у заповіті заповідальний відказ на користь особи, яка померла до смерті заповідача, втратив свою силу [4]. Отже, отримання заповідального відказу не можна розглядати як спадкування, адже воно не може передаватись відказоодержувачем у спадщину.

Слід звернути увагу також на те, що при розгляді справ про спадкування суди повинні враховувати інтереси осіб, на користь яких у заповіті встановлено заповідальний відказ. При цьому позивачі повинні правильно обрати спосіб захисту, щоб не порушити прав осіб у сфері заповідального відказу. Наприклад, Самарський районний суд м. Дніпропетровська при розгляді справи № 206/6736/18 зазначив, що обраний позивачем спосіб захисту, а саме – про визнання права власності на спадкове майно в порядку спадкування за заповітом, суперечить інтересам ОСОБА_5, на яку було складено заповідальний відказ. Це пов'язано з тим, що оскільки позовні вимоги позивача викладені в такій редакції, що задоволення позовних вимог по даній справі може вплинути на права ОСОБА_5

на довічне проживання у квартирі, на яку позивач просить визнати право власності та буде суперечити волі заповідача, чим фактично суд візьме на себе права власника щодо розпоряджання його майном, що суперечитиме основним засадам та принципам цивільного судочинства. У зв'язку з цим, суд відмовив у задоволенні позовних вимог [5].

Таким чином, заповідальний відказ є одним із найдавніших способів обтяження спадкового майна, зміст якого полягає у наданні відказоодержувачеві майна заповідача не у спадщину, а, як правило, у користування. Практика розгляду справ щодо заповідального відказу доводить, що заповідач повинен бути ознайомлений із змістом заповідального відказу, а інші спадкоємці повинні не порушувати права відказоодержувача.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15/print1392050953511577> (дата звернення: 15.06.2020)
2. Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 10.04.2019 р. судова справа № 761/29013/16-ц. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/81327121> (дата звернення: 15.06.2020).
3. Кухарев, О. Є. Актуальні питання вирішення судами спорів про усунення від права на спадкування. Вісник Національної асоціації адвокатів України. 2017. № 5. С. 9-18. URL: <http://orcid.org/0000-0003-2086-9179> (дата звернення: 09.06.2020)
4. Рішення Ратнівського районного суду Волинської області від 10.01.2020 р. судова справа № 166/1462/19. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86818266> (дата звернення: 15.06.2020).
5. Рішення Самарського районного суду м. Дніпропетровська від 15.10.2019 р. судова справа № 206/6736/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85188588> (дата звернення: 15.06.2020).

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ

Кримінальне право, кримінологія, кримінально-виконавче право

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ

Андрішин Тетяна Володимирівна,

курсант 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Проблема торгівлі людьми вважається рабством 21-го століття. Його часто називають також «рабством наших днів», оскільки люди за всяку ціну бажають уникнути важких умов життя, вирушаючи за кордон в пошуках кращої долі. У результаті чого, багато хто потрапляє у важкі ситуації, стає жертвами безжалісної фізичної й моральної експлуатації, змушені виконувати важку, неоплачувану роботу вище своїх сил, а також зазнає побиття, погроз і принижень. В будь-якому випадку людина розглядається лише як знаряддя або інструмент.

Проблему протидії торгівлі людьми детально розглядають такі іноземні науковці, а саме: А. Аронович, Г. Тойсманн, Е. Тюрюканова. Її висвітлено також у матеріалах міжнародних наукових семінарів, методичних посібниках державних інституцій і міжнародних організацій ОБСЄ, МОП тощо.

Мета статті полягає в дослідженні особливостей кримінально-правової кваліфікації торгівлі людьми за кримінальним законодавством України.

На сьогодні проблема боротьби з торгівлею людьми (особливо жінками) стала надзвичайно актуальною для нашої держави. Україна, як і більшість країн Центрально-Східної Європи, вже має досить тривалий сумний досвід втрати значної кількості жінок і дівчат, вивезених з її території за кордон, де вони стають жертвами різноманітних форм експлуатації, найпоширенішою з яких є примушення до заняття проституцією. Найчастіше країнами призначення для жінок з України є Туреччина, Греція, Кіпр, Італія, Югославія, Боснія і Герцеговина, Угорщина, Чехія, Хорватія, Німеччина, Об'єднані Арабські Емірати, Китай і Нідерланди.

Нині єдиною статтею, що передбачає покарання за кримінальні правопорушення – торгівлю людьми – або іншу незаконну угоду щодо людини, є стаття 149 КК України.

Відповідно до національного кримінального законодавства, цей злочин, згідно з ч. 1 ст. 149 КК України, являє собою вербування, переміщення, переховування, передачу або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням обману, шантажу чи вразливого стану особи [1].

Об'єктом торгівлі людьми законодавець вважає свободу (волю), честь або гідність особи [2, с. 13].

Обов'язковою ознакою складу злочину, передбаченого ст. 149 КК України, є предмет злочину. Предметом цього злочину є людина. Ні труп людини, ні її органи (тканини) не є предметом зазначеного злочину. Тому намагання вчинити діяння, передбачені ст. 149 КК України, стосовно мертвої людини може бути кваліфіковано лише як замах на торгівлю людьми (у разі неусвідомлення винними особами того, що людина, яка є предметом угоди, померла). Учинення жінкою будь-яких незаконних угод щодо своєї ненародженої дитини під час вагітності не утворює складу закінченого злочину та може кваліфікуватися лише як замах на торгівлю людьми [2, с. 20].

Об'єктивна сторона складу злочину є чи не найважливішим для практичної діяльності елементом складу злочину. Шляхом дослідження об'єктивної сторони робиться висновок про зміст інших елементів складу злочину, а будь-який висновок у кримінальній справі може бути здійснений виключно за матеріальними слідами, які залишає після себе злочин у реальній дійсності. У правозастосовній практиці працівниками правоохоронних органів передусім устанавлюється об'єктивна сторона складу злочину [3, с. 116].

Певні складнощі виникають під час вирішення питання щодо учасників – суб'єктів складу злочину, передбаченого ст. 149 КК України. Ідеться про те, купівля-продаж людини можлива тільки між вербувальником та особою, яка буде здійснювати експлуатацію, або може мати місце торгівля людьми й між іншими суб'єктами, оскільки в багатьох випадках суди стикаються з тим, що в кримінальних правопорушеннях був відсутній покупець [2, с. 28]. У такому випадку, коли вербувальник у подальшому сам здійснює експлуатацію потерпілої особи, кримінальна відповідальність не виключається та повинна наставати за ст. 149 КК України за вербування, переміщення, передачу, переховування, одержання людини, вчинені з метою експлуатації, з використанням одного зі способів впливу.

Отже, норма ст. 149 КК України потребує вдосконалення, оскільки вона не дає повноцінного розуміння кримінального явища, яке являє собою торгівлю людьми. Торгівля людьми – це неприпустиме суспільне явище, якому необхідно рішуче протидіяти. Протидія цьому явищу вимагає вироблення ефективних методів як на державних, так і на міжнародних рівнях. Тому потрібно провести впровадження норм міжнародного права до законодавства України. Саме це дасть

змогу більш раціонально застосовувати чинне законодавство для протидії торгівлі людьми.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III / Верховна Рада України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
2. Никифоряк Л.П., Орлеан А.М. Аналіз судової практики з питань застосування законодавства України щодо протидії торгівлі людьми. Київ: Фенікс, 2018. 88с. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/analysis_of_judicial_practice.pdf.
3. Україна як країна призначення для торгівлі людьми. Матеріали для практичного використання працівниками прикордонної служби, правоохоронних органів та суддями / М.О. Васильєва, В.В. Касько, А.М. Орлеан, О.В. Пустова. Київ: Фенікс, 2012. 120 с. URL: http://iom.org.ua/sites/default/files/krayina_pryzn4_layout_1.pdf.

ПРО ПОВТОРНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ЯК ВИДУ МНОЖИННОСТІ

Гуцуляк Микола Ярославович,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін та ОРД
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

Лакіза Анастасія Анатоліївна,
курсант 403 навчальної групи
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Більшість труднощів, з якими стикаються правоохоронні органи та суди під час кримінально-правової кваліфікації, зокрема кваліфікації повторності злочинів, викликані недосконалістю і суперечністю чинного законодавства. Скажімо, між нормами, які визначають поняття «повторність злочинів», «сукупність злочинів» та «рецидив злочинів», виникли певні колізії. Як наслідок, ні в науці кримінального

права, ні у правозастосовній практиці немає однозначних відповідей щодо кримінально-правової оцінки вчинення особою декількох посягань.

Водночас у кримінальному кодексі України не визначено, як здійснювати кваліфікацію повторності злочинів і якими правилами при цьому керуватися. Різні підходи до кваліфікації таких злочинів було запропоновано у постановках Пленуму Верховного Суду України в юридичній літературі, та інших нормативно правових актах. Це, зі свого боку, призводить до помилок у кваліфікації злочинів, порушення прав і свобод громадян на стадіях досудового та судового слідства, а також під час призначення покарання.

Попри увагу науковців до кваліфікації злочинів, проблемних питань кваліфікації повторності злочинів комплексно не розглядали. Щоправда, окремі аспекти цього питання вивчали при дослідженні проблем множинності суспільно небезпечних діянь, зокрема, М.І. Бажанов, Р.Р. Галіакбаров, П.С. Дагель, М.А. Єфімов, Ю.О. Красіков, Г.Г. Криволапов, З.А. Ніколаєва, Г.П. Новоселов, Н.К. Семернева, Ю.Н. Юшков, А.С. Фролов, Е.О. Фролов.

Водночас спостерігається і відсутність єдиних чітко сформульованих правил кваліфікації повторності злочинів та фрагментарний характер їх дослідження. На часі, відповідно до Указу Президента України від 07 серпня 2019 року № 584/2019, робочою групою з питань розвитку кримінального права готуються пропозиції стосовно внесення змін до законодавства про кримінальну відповідальність, а саме – прийняття нової редакції Кримінального кодексу України. Питанням особливостей кримінально-правової кваліфікації науковцями приділяється особлива увага, а оприлюднені позиції засвідчують той, факт, що нормативно-визначені основи в частині кваліфікації знайдуть своє закріплення в окремих статтях відповідної книги. Окрім цього, власне правила кваліфікації множинності злочинів (повторність, сукупність, рецидив) пропонується нормативно закріпити, а не розглядати їх тільки у доктрині.

У період реформування національного законодавства України, з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України, значно змінився порядок здійснення всього кримінального провадження. Проблемні аспекти з якими стикаються правоохоронні органи, є неоднакове застосування норм права відповідно до КК України. Оскільки говорити на часі про досконалість чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства ми не можемо, адже існує багато розбіжностей, які у правозастосовній практиці і породжують численні колізії. Яскравим прикладом є те, що правоохоронні органи та суди під час кримінально-правової кваліфікації, зокрема й кваліфікації повторності злочинів, стикаються з такою проблемою, яка викликала суперечності чинного законодавства. В науці кримінального права, яка застосовується у практичній

діяльності немає однозначних відповідей щодо кримінально-правової оцінки яку вчиняє особа щодо певного посягання.

У кримінальному законі не визначено, як здійснювати кваліфікацію повторності злочинів і якими правилами при цьому керуватися.

Проаналізувавши історію кримінального законодавства можна сказати, що дане питання розглядалося в багатьох трактатах, грамотах, суддебниках, але при цьому, мало різне значення.

На сучасному етапі розвитку кримінального права в КК України, а саме в Розділі VII Загальної частини КК (ст. 32–35 КК) закріплено повторність, сукупність і рецидив злочинів. Загальній частині КК України визначено поняття повторності злочинів та окреслено її наслідки. В Особливій частині КК України повторність у більшості статей виступає кваліфікованою ознакою складу злочину і впливає на кваліфікацію вчиненого злочину [4, с. 32-35].

Наприкінці XIX – на початку XX ст. під повторністю розуміли вчинення декількох злочинів, які можуть бути тотожними, однорідними та різнорідними. Розвиток кримінального законодавства радянської епохи створив передумови для сучасного стану нормативного регулювання повторності злочинів.

Так, під повторністю злочинів визнається вчинення двох або більше злочинів, передбачених тією самою статтею або частиною статті Особливої частини Кримінального Кодексу України. При цьому ч. 1 та ч. 3 цієї статті КК визначають певні особливості злочинів, що можуть утворювати повторність, ч. 2 відмежовує повторність злочинів від одиничного продовжуваного злочину, а ч. 4 встановлює особливі кримінально-правові аспекти, за яких повторність відсутня. На наявність повторності також не впливає факт вчинення відповідних злочинів одноосібно чи у співучасті. [4, с. 32].

Враховуючи думки, викладені в літературі, а також на підставі власного аналізу можна виділити такі ознаки, які виражають кримінально-правовий зміст повторності злочинів: повторність утворюють два і більше злочини; збереження кримінально-правового значення хоча б двома злочинами, що утворюють повторність; вчинення двох і більше злочинів неодноразово.

Поняття повторності злочинів у кримінальних кодексах більшості пострадянських держав містить такі ознаки: вчинення особою двох або більше злочинів; передбачених однією і тією статтею чи частиною статті; передбачених різними статтями або частинами статті; повторність має місце незалежно від того, чи був суб'єкт засуджений за раніше вчинений злочин.

Слід сказати, що це ознаки множинності злочинів загалом і такі ж ознаки впливають із нормативного визначення поняття повторності злочинів, передбаченого ст. 32 КК України. Це підтверджує тезу про те, що поняття

повторності злочинів і поняття множинності злочинів позначають одне і теж явище - вчинення декількох злочинів [5, с. 82].

Цікавим є той факт, що у більшості кримінальних кодексів європейських держав повторність злочинів розглянуто лише в контексті призначення покарання. Не наведено поняття повторності злочинів і не визначено правила кваліфікації повторності злочинів. До недавнього часу повторність злочинів визнавалася множинністю в кримінальному законодавстві. Однак її існування тривалий час викликало критичні зауваження [1, с. 65]. У зв'язку з відсутністю вирішення комплексу проблем, що виникали під час функціонування цього кримінально-правового інституту. Аналогічна ситуація існує і у вітчизняному законодавстві, оскільки вчинення особою двох або більше злочинів може за відповідних умов утворювати сукупність і повторність або повторність і рецидив.

Висновок. Відтак, найбільш оптимальним варіантом вирішення проблем повторності злочинів у КК України є розробка науково обґрунтованих критеріїв відмежування цієї форми множинності злочинів від сукупності та рецидиву. У зв'язку з цим пропонуємо повторністю злочинів визнавати, насамперед, вчинення особою тотожних злочинів. Однорідні ж злочини слід вважати повторними лише у випадках, коли така повторність безпосередньо передбачено у статтях КК України. Решта однорідних злочинів є виключно сукупністю злочинів. Крім того, слід підтримати пропозицію відносити до повторних лише злочини, за які особу не було засуджено.

Проаналізувавши вище сказане можна сказати, що законодавство щодо повторності злочинів, яке було спрямовано на дослідження кримінальної відповідальності і здобутті знання які було отримано протягом історії слід застосовувати в навчально-практичній діяльності, а ситуація яка склалася в законодавстві, доктрині та правозастосовній практиці, засвідчує необхідність та своєчасність проведення комплексного дослідження проблем кваліфікації повторності злочинів, особливо щодо спеціального виду повторності.

Список використаних джерел:

1. Агаєв І. Б. Проблема повторності в кримінальному праві. М. : Юрист. 2004. С. 157.
2. Кедров Б. М. Історія науки и принципи її дослідження. *Питання філософії*. 1971. № 9. С. 78.
3. Коваленко О. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2011. Вип. 89. С. 107-111.
4. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство із змінами та допов. на 05 вересня 2017 року: Офіц. текст. Київ: Алерта. 2017. С. 208.

5. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації. Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : Юрінком Інтер. 2009. С. 512.
6. Таганцев Н. С. Русское уголовное право. Общая часть. СПб. : Гос. Тип. 1902. С. 823.
7. Устрицька Н. І. Кваліфікація повторності злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2013. С. 216.

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ

Ісакова Вікторія Русланівна,
курсант 4-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Одним із основних завдань будь-якої держави є боротьба зі злочинністю та з причинами її виникнення. Особа, яка вчинила злочин, зобов'язана перетерпіти заходи державно-примусового впливу, тобто нести кримінальну відповідальність, що знаходить своє вираження насамперед в осуді злочинця і його діяння обвинувальним вироком суду, а також у покладанні на винного додаткових позбавлень і обмежень. Не є виключенням і неповнолітні, для яких законодавець встановив окремі види та розміри покарань, порядок їх застосування, а також особливий порядок звільнення від кримінальної відповідальності, що полягає у застосуванні до них примусових заходів виховного характеру.

Законодавства різних епох містили цілу низку більш чи менш подібних відомим сучасному вітчизняному матеріальному кримінальному праву норм про звільнення від кримінальної відповідальності. Виявивши існування численних нормативних приписів про звільнення від кримінальної відповідальності, які містилися у вітчизняному законодавстві дорадянського періоду, науковцями було «відкопано» солідну історичну спадщину щодо традиції цього інституту як реакції на вчинене суспільно небезпечне діяння. Також завдяки цьому можна впевнено стверджувати, що правове явище звільнення від кримінальної відповідальності, яке насправді має дуже глибокі історичні витоки, традиційно властиве вітчизняному кримінальному праву, правосвідомості й менталітету українського народу, сьогодні динамічно розвивається [1, с. 136].

Розглядаючи становлення законодавства щодо особливостей кримінальної відповідальності і звільнення від такої відповідальності неповнолітніх, треба зазначити, що досить тривалий час законодавець взагалі не вирішував дані питання. Перші спроби встановлення таких особливостей сягають Новоуказаних статей, якими доповнювалося Соборне уложення 1649 р. Ось наприклад, тільки в Новоуказаних статтях 1669 р. було введено таке положення: якщо дитина у віці 7 років учинить убивство, то вона за це не карається смертною карою. Тобто, до початку XVIII століття в кримінальному законодавстві прослідковуються лише окремі спроби встановлення особливого порядку притягнення неповнолітніх до кримінальної відповідальності, які для початку стосувалися не системи покарань, а саме встановлення мінімального віку, з якого особа може нести кримінальну відповідальність. А інститут звільнення від кримінальної відповідальності продовжував чекати свого «зародження».

В Україні традиційним вважалося застосування Магдебурзького права, Саксонського зеркала, крім того діяли також Литовські статuti в різних редакціях [2, с. 7]. Ось тут і бере свій початок інститут звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності. За вищевказаними нормативними актами неповнолітні звільнялись від страти та тілесних покарань. Згідно зі Саксонським зерцалом дитина в малолітньому віці, тобто до досягнення нею 12 років, не відповідала за вчинене нею вбивство чи іншу шкоду в кримінальному порядку, – обов'язок відшкодувати її лежав на батьках в цивільному порядку з майна дитини. Однак, тут нічого не було сказано про заходи, які б застосовувались до неповнолітніх, яких звільнили від кримінальної відповідальності, з метою формування у їхній свідомості потреби дотримання законослужняної поведінки, їх перевиховання, виховання та соціальної реабілітації (як прототип сьогоденного звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру).

З другої половини XVIII ст. стосовно кримінальної відповідальності неповнолітніх було передбачено, що неповнолітні віком до 16 років звільнялись від кримінальної відповідальності за вчинені ними суспільно небезпечні діяння, але батьки чи опікуни таких неповнолітніх повинні були відшкодувати заподіяні збитки [2, с. 128]. А відповідно до Статуту про покарання, що застосовуються мировими суддями 1864 р. для малолітніх віком від 10 до 17 років покарання зменшували удвічі. Дітей віком від 10 до 14 років можна було віддавати батькам для перевиховання, що є тотожним з одним із примусових заходів виховного характеру за діючим Кримінальним кодексом України 2001 року. Звідси розпочинається момент формування інституту звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності саме із застосуванням примусових заходів виховного характеру.

Тож, варто зазначити, що даний інститут зародився у стародавні часи, коли право як таке лише почало формуватись та продовжував своє формування протягом довгого періоду, досягнувши високого рівня, однак залишається і багато невіршених питань. Тому, науковцям слід докласти максимум зусиль, як це робили і їхні предки, лише враховуючи реалії сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Шаломєєв Є. Формування інституту звільнення від покарання у кримінальному праві України другої половини XVII та XVIII ст. *Право України*. 2000. № 11. С. 135-136.
2. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 року. Під ред. Ю.С. Шемшученко. Київ: І-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 1996. 548 с.

СКЛАДНА ФОРМА ВИНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ

Кузевич Надія Ігорівна,

курсант 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

В юридичній літературі суб'єктивна сторона злочину визначається як внутрішня сторона злочину, тобто психічна діяльність особи, що відображує ставлення її свідомості й волі до суспільно небезпечного діяння, котре нею вчиняється, і до його наслідків. Але у будь-якому разі сутність визначення цього елемента складу злочину пов'язується з психічним ставленням суб'єкта, яке розглядається та враховується лише відносно суспільно небезпечного діяння і його наслідків і повинно характеризуватись конкретною формою вини.

Вина є обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони злочину, що дозволяє відмежовувати злочинне діяння від незлочинного. Без вини не може бути складу злочину.

Дослідники вини за законодавством зарубіжних держав на підставі проведеного аналізу зарубіжного кримінального законодавства стверджують про відсутність єдиних законодавчих підходів до регламентації цього складного кримінально-правового поняття. Особливо це стосується аспекту закріплення

легального визначення вини у нормах закону. Як зазначає М. О. Федоров, кримінальні кодекси європейських держав, крім України і Білорусі, поняття вини не визначають, хоча в більшості з них зазначено про такі форми вини як умисел і необережність, однак поняття цих форм у зазначених законодавчих актах взагалі не розкривається¹. Питаннями, пов'язаними зі з'ясуванням змісту терміну «вина» та правової оцінки випадків поєднання різних її форм, займались ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, до числа яких можна віднести таких вчених як І. Я. Фойницький, М. П. Чубинський, М. С. Таганцев, Л. Є. Владимиров, Б. С. Волков, Л. І. Петражицький, С. В. Познишев, С. А. Кудрявцев, П. С. Дагель, А. П. Тузов, К. Є. Ігошев, І. Г. та інші. За часів незалежної України окремі питання мотиву злочину розглядали у своїх роботах П. А. Воробей, Р. В. Коржанський, О. М. Костенко, А. В. Савченко, А. П. Шеремет, А. П. Тузов, П. Л. Фріс та інших, однак багато із питань залишаються невирішеними та потребують подальшого вивчення [1, с.140].

Загальне поняття вини вироблено наукою кримінального права і закріплено в Кримінальному кодексі. Згідно з ст. 23 КК вина – це психічне ставлення особи до вчинюваної дії чи бездіяльності, передбаченої цим Кодексом, та її наслідків, виражене у формі умислу або необережності. Вина як обов'язкова ознака суб'єктивної сторони будь-якого злочину нерозривно пов'язана з його об'єктивними ознаками. Її відображують об'єктивні ознаки злочину, що характеризують його об'єкт, предмет і об'єктивну сторону. Тому не існує абстрактної вини, відірваної від конкретного суспільно небезпечного діяння. Саме це діяння і становить предметний зміст вини, її матеріальне наповнення [2, с.95].

Форма вини характеризує певний зв'язок психічних ознак, які складають зміст вини, з об'єктивними ознаками злочину. Чинне кримінальне законодавство виділяє дві форми вини – умисел (ст. 24 КК) і необережність (ст. 25 КК), які відрізняються одна від одної особливостями психічного ставлення особи до вчинення злочину [3, с.194]. З аналізу ст.ст. 24 та 25 КК випливає, що визначення форми вини базується на поєднанні двох психічних ознак (елементів): інтелектуальної й вольової. Ці ознаки, у свою чергу, зв'язані ознаками об'єктивної сторони складу злочину – дією (бездіяльністю) і наслідками. Відповідно до ст.ст. 23, 24, 25 КК кожний конкретний злочин може бути вчинений або умисно, або з необережності. Проте, аналіз деяких статей Особливої частини КК вказує на те, що є склади злочинів із складною об'єктивною стороною. Суб'єктивна сторона у них відповідно також ускладнена, в ній поєднуються різні форми вини. Тракткування суб'єктивної сторони злочину в подібних випадках у науці кримінального права далеко не однозначна.

Необхідно мати на увазі, що у чинному кримінальному законодавстві є такі склади, в яких об'єктивна сторона злочину поєднує декілька видів шкідливих наслідків. Відповідно суб'єктивна сторона цих злочинів є також складною. Нерідко

характер і форми психічного ставлення особи до самого суспільно небезпечного діяння (дії або бездіяльності) не співпадає з формою й характером психічного ставлення особи до шкідливих наслідків її діяння. У подібних випадках прийнято говорити про наявність складної (подвійної) або змішаної форми вини.

Таким чином, складна (подвійна) форма вини передбачає різне психічне ставлення особи у формі умислу і необережності до різних об'єктивних ознак одного й того ж злочину. Тому злочин, склад якого передбачає наявність двох різних форм вини щодо діяння й наслідків, прийнято називати злочином із складною (подвійною) формою вини. Якщо обставини, що відносяться до характеристики діяння, шкідливого результату або особи потерпілого, справляють вплив на об'єкт злочину, вони можуть бути поставлені в вину лише за умови, що суб'єкт їх усвідомлював [4, с.209].

Якщо ж обов'язкові або кваліфікуючі обставини, що відносяться до характеристики дії, нешкідливого результату або особи потерпілого, не справляють впливу на об'єкт злочину, вони можуть ставитися в вину і тоді, коли винний їх не усвідомлював, але міг і повинен був усвідомлювати.

Змішана форма характеризується тим, що в цих злочинах є, два якісно відмінні за характером і тяжкістю суспільної небезпечності злочинних наслідки одних і тих самих дій винної особи та її різне психічне ставлення до кожного з них. Обидві такі форми вини у цих злочинах визначаються психічним ставленням особи до двох видів злочинних наслідків [5, с.195].

Можна зробити такий висновок, що встановлення подвійної форми вини - це необхідна умова розмежування суміжних злочинів, правильної кваліфікації вчиненого злочину та індивідуалізації покарання. Вина – це психічне відношення осудної особи до скоєного нею суспільно небезпечного діяння і його наслідку, виражене у формі умислу чи необережності. Таке відношення складається із усвідомлення винним суспільно небезпечного характеру своїх дій і передбачення можливих наслідків (інтелектуальний момент вини), а також із відношення до своїх дій (бездіяльності) і їхніх наслідків: бажання, щоб ці наслідки настали, байдужого або легковажного до них ставлення (вольовий момент вини).

Трактування суб'єктивної сторони злочину у науці кримінального права далеко не однозначна. Деякі вчені визнають існування складної (подвійної, змішаної) форми вини, інші заперечують проти цього.

Проте все ж встановлення вини, її форми і виду – необхідна умова правильної кваліфікації злочину. Її значення полягає і в тому, що наше кримінальне право виходить із принципу суб'єктивного ставлення за вину. Відсутність вини особи у вчиненні конкретного суспільно небезпечного діяння виключає суб'єктивну сторону, а відтак, склад злочину і підставу кримінальної

відповідальності. Форми і види вини істотно впливають і на визначення міри покарання за вчинене.

Список використаних джерел:

1. Федоров М. О. Поняття вини у сучасній юриспруденції. Наука і правоохорона. 2013. № 2 (20). С. 140-47; С. 143.
2. Конституція України від 28 червня 1996 року. Київ : Юрінком, 1996. 80 с.
3. Баулін Ю. В. Вибрані праці. Харків : Право. 2013. 928 с.
4. Фролова О Г Злочинність і система кримінальних покарань. Навч. Посіб. Київ : Артєк, 2007.
5. Юридична енциклопедія в 6-ти т. Т.2. Київ, 2009.

СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Микитюк Діана Олегівна,
курсант 2-го курсу
Прикарпатського факультету
(м.Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Нагальною проблемою при вирішенні кримінальних справ постає питання про те, чи дійсно в даній ситуації наявні всі складові для того, щоб діяння перейменувати в злочин. Тому одним із шляхів досягнення вірного результату є підтвердження складу злочину. Поняття «суб'єкт злочину» є структурно необхідним елементом діяння, яке кваліфікують злочином.

Аналіз злочинності та характеру злочинів призводить до необхідності постійного вдосконалення наукової бази кримінального права. Дослідженням суб'єкта злочину займалися такі науковці як Горлач С.В., Бараненко Д.В., Джужа О.М., Шуляк Ю.Л., Савченко А.В., Фріс П.Л., Вознюк А.В., а також наразі продовжується активне вивчення даного актуального питання кримінального права.

Поняття «суб'єкт злочину» є невід'ємною частиною такого терміну як «злочин», оскільки є обов'язковим елементом його складу. Злочином є передбачене Кримінальним кодексом України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину [1, с. 8].

Проте поняття «суб'єкт злочину» можна розглядати в різних аспектах його широт, тому для цього важливим є розглянути його основні та спеціальні ознаки.

Суб'єктом злочину може бути не будь-яка особа, а лише та, що володіє певними конкретними ознаками, саме тому в першу чергу необхідно розглянути основні властивості, визначені Кримінальним кодексом України. До обов'язкових ознак належать ті, що характеризують загальний суб'єкт злочину. Відповідно до частини 1 статті 18 ККУ суб'єктом злочину є особа, якій притаманні такі характеристики як фізичність, осудність, вік особи, з якого відповідно до КК України може наставати кримінальна відповідальність[1, с. 9].

Розглядаючи першу властивість, варто зазначити, що фізична особа – тобто людина (не можуть бути суб'єктами злочину юридичні особи, померлі, які перед тим вчинили злочин, тварини, предмети чи сили природи) [2, с. 42].

Другою зазначеною ознакою є осудність, тобто усвідомлення особою дій, котрі вона вчинила та можливість особи володіти керуванням своїх дій.

Відповідно до роз'яснення третьої властивості можна додати, що кримінальній відповідальності підлягають особи, яким до вчинення злочину виповнилось 16 років, а особи віком від 14 до 16 років можуть бути суб'єктами лише у разі вчинення ними злочинів, що передбачені у частині 2 статті 22 КК України [2, с. 42].

Вагоме значення посідає розуміння різниці між поняттями «суб'єкт злочину» та «особи, яка вчинила злочин».

Під збірним поняттям «особа, яка вчинила злочин» слід розуміти певну сукупність осіб, які є як «юридичними» злочинцями (засуджені, умовно засуджені, умовно звільнені і т.п.), так і злочинцями «фактичними» (звільненими від кримінальної відповідальності, зважаючи на можливу юридичну альтернативу, або прощених самими потерпілими) та ін. [3, с. 16].

Необхідно зазначити, що особа злочинця поняття значно ширше за суб'єкт злочину, оскільки включає в себе більшу кількість ознак, а саме тих, що характеризують соціальну характеристику особи.

Незважаючи на широту поняття «особа, яка вчинила злочин», воно залишається близьким до поняття «суб'єкт злочину», проте зовсім не тотожним.

Посилаючись на КК України, в якому зазначено, що спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа, потрібно розглянути конкретизуючі чинники, які ширше характеризують спеціальний суб'єкт злочину. Оскільки це такий суб'єкт, що характеризується додатковими, особливими, лише йому притаманними властивостями[4, с. 83].

Здатність особи керувати та усвідомлювати свої діяння, тобто дії чи бездіяльності, під час вчинення злочину є обов'язковим критерієм суб'єкта

злочину, що називається осудністю. Різницею між осудною та неосудною особою є те, що перша підлягає під кримінальну відповідальність за вчинені нею діяння.

В основі осудності, неосудності та обмеженої осудності одні вчені виділяють два критерії – юридичний та медичний, а інші – три критерії – юридичний, медичний та психологічний. Медичний критерій пов'язується із наявністю чи відсутністю психічного захворювання. Юридичний критерій має дві ознаки: інтелектуальну, яка пов'язана зі здатністю (повною чи неповною мірою) чи нездатністю усвідомлювати свої дії чи бездіяльність; вольову, яка пов'язана зі здатністю чи нездатністю (повною чи неповною мірою) керувати своїми діями чи бездіяльністю[5, с. 84].

Слід звернути увагу на чинники, що спонукають особу до вчинення певного протиправного діяння та чинники, що описують стан особи під час вчинення того ж діяння. Безперечно необхідно розмежовувати осіб, котрі в різному психічному стані піддаються під вплив емоційного настрою та нездатні осмислювати свої дії від осіб, які цілком усвідомлюють вчинення ними протиправних діянь. Саме тому існує чіткий поділ осіб на осудних та обмежено осудних.

Сприятливим чинником для таких осіб є врахування їхнього стану судом. Визнання особи обмежено осудною враховується судом при винесенні покарання і може бути підставою для застосування примусових заходів медичного характеру.

На відміну від обмеженої осудності, що в більшості випадків є тільки тимчасовим явищем психічного стану особи, стан неосудності являється постійною нездатністю особи керувати своїми діями та усвідомлювати наслідки, що можуть бути спричинені в результаті протиправного діяння.

Важливою складовою, що описує суб'єкт злочину є вік, у якому було вчинено діяння.

Врахування віку особи є необхідним для точного визначення відповідальності, яку особа повинна нести. Фізіологічні характеристики особи у віці від 14 до 18 років значно відрізняються від сформованої повнолітньої особистості, яка вже здатна оцінювати свої дії у повному обсязі.

При цьому, встановлюючи вік кримінальної відповідальності, законодавець враховує дані медицини, психології, педагогіки та інших наук, а також виходить з типових для більшості підлітків умов їхнього розвитку і формування на різних стадіях життєвого шляху[6, с. 98].

Чинне законодавство України має диференційований підхід щодо віку особи, яка підлягає під кримінальну відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний Кодекс України : чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 7 березня 2018 року. К. Паливода А.В. 2018. с.212

2. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України загальна та особлива частини (у схематичних діаграмах) : Навчальний посібник. К. 2015р. с.312
3. Горлач С.В., Джужа О.М. Злочинець або особа, яка вчинила злочин (порівняльний аналіз) : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2014_2_4
4. Бараненко Д.В. Спеціальний суб'єкт злочину за новим кримінальним законодавством України. Правова держава № 5, 2002р. с.81-87.
5. Вознюк А.А. Кримінальне право України загальна частина : Конспект лекцій, К. 2016р. с.236.
6. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К. 2004р., с.488.

ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ

Лук'янович Яна Олександрівна,
курсант 2-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Процес формування особистості прийнято розглядати як соціалізацію, тобто як процес наділення особистості громадськими властивостями, вибору життєвих шляхів, встановлення соціальних зв'язків, формування самосвідомості і системи соціальної орієнтації, входження в соціальне середовище, пристосування до неї, освоєння певних соціальних ролей і функцій.

У даній роботі досліджувались праці В.В. Бедь, В.І. Андросюка, Л.І. Казміренко, Л.Ю. Кондратьєвої, В. Ф.Пирожкова, М.І. Єнікєєва, А.Ф. Зелінського, Ю.П. Дубягіна.

У загальному контексті людина виглядає особою – суб'єктом злочином, а в психологічному контексті – особистістю, що вчинила злочин. Пізнаючи дійсність, спілкуючись з іншими, людина набуває інтегральної соціальної властивості бути особистістю. Відомий вітчизняний кримінолог А. Ф. Зелінський образно зазначає, що «особистість злочинця – альфа і омега кримінальної психології, її нарижний камінь. Людина яка порушила кримінальний закон, є автором злочину, а її «справа» перетворює громадянина на злочинця, який відхиляється суспільною свідомістю»[1, с. 9].

Отже, особистість – це певний рівень соціального, психічного розвитку людини, який забезпечує її становище у суспільстві та стосунки з іншими

людьми. Загальними нормативними ознаками особистості є такі: свідомість, активність, рольова поведінка, система стосунків і наявність певної психологічної структури.

Кримінологія розглядає людину – суб'єкта злочину – у вигляді особи злочинця. Її вивчення крім самостійного значення, є необхідною умовою з'ясування закономірностей злочинної поведінки, причинної обумовленості такої поведінки, розроблення ефективних превентивних заходів.

Особа злочинця у кримінологічному вимірі являє собою сукупність соціально значимих властивостей, зв'язків і відносин, які характеризують людину, винну в порушенні кримінального закону, в поєднанні з неособистими умовами та обставинами, що впливають на злочинну поведінку[2, с. 94].

Злочинець, як і будь-яка інша людина, є істотою, у котрій поєднуються певним чином і біологічне, і соціальне начало. Для кримінології надзвичайно важливою є проблема визначення ролі кожного з цих начал соціального і біологічного начала людини у народженні злочинності. Це має значення для розробки засобів протидії злочинності. Існує три підходи до розв'язання проблеми співвідношення соціального і біологічного у механізмі породження злочинності: 1) соціологічний; 2) біологічний; 3) соціально-біологічний.

Соціологічний підхід полягає у наданні вирішального значення у породженні злочинності соціальним властивостям людини. Це означає, що злочинність породжується соціальними факторами, в середовищі яких знаходиться людина. Отже, злочинець це витвір середовища, в якому він живе.

Біологічний підхід полягає у наданні вирішального значення біологічним (тобто фізіологічним і психологічним) властивостям людини. Це означає, що злочинність породжується виключно біологічними факторами. Цей підхід започаткував італійський судовий психіатр і криміналіст Чезаре Ломброзо, родоначальник антропологічного напрямку у кримінології (ломброзіанства). Він намагався обґрунтувати положення про існування особливого типу людини, схильної до вчинення злочинів в силу природжених біологічних властивостей.

Соціально-біологічний підхід полягає у визнанні того факту, що і соціальні властивості і біологічні властивості відіграють певну роль у породженні злочинності. Однак, на сьогодні прибічники цього підходу ще не визначились яку саме криміногенну роль і в яких межах відіграють соціальні і біологічні властивості людини.

Досвід і розвиток кримінологічної науки засвідчили, що як соціологічний, так біологічний підходи є безперспективними. Плідним може бути соціальне – біологічний підхід за умови пізнання ролей і меж дії

соціального і біологічного чинників в структурі людини, у тому числі і злочинця.

Первинним соціальним середовищем, в якому діють конкретні життєві обставини, що формують особистість людини взагалі є сім'я. Саме сім'я є тим природним утворенням, у якому мають діяти антикриміногенні фактори, які перешкоджали б формуванню комплексу сваволі і ілюзій у людини, тобто особистості злочинця. Але в дійсності не кожна сім'я виконує цю антикриміногенну функцію. Існує багато так званих неблагополучних сімей, в котрих обставини складаються так, що сім'ї не лише не протидіють формуванню сваволі у дітей, а навпаки – формують її.

Конкретні життєві обставини, що формують особистість злочинця, можуть мати місце і у благополучних сім'ях, де батьки і інші дорослі є добропорядними людьми, але в силу тих чи інших причин не створюють в сім'ї фактори, які б перешкоджали формуванню у дітей комплексу сваволі і ілюзій. В таких сім'ях у дітей формується сваволя через їх розбещення, або через повну їх бездоглядність і відчуженість. Значну криміногенну роль можуть виконувати конкретні життєві обставини, що складаються у неформальних групах для тих, хто до них входить. Вони також можуть бути джерелом навчання стереотипів свавільної поведінки. Зокрема, криміногенним фактором, що може впливати на формування особистості злочинця є найближче оточення: друзі, сусіди, так звані референтні групи.

Вступаючи у взаємодію з матеріальним і соціальним середовищем, під його впливом людина засвоює норми поведінки, моральні та правові поняття, соціальні та культурні цінності; відбувається постійна динаміка потреб, інтересів, прагнень. На процес формування особистості визначальним чином впливає спосіб життя відповідних соціальних прошарків, соціальних груп, суспільства у цілому. У психології особи злочинця В. Ф. Пирожков розрізняє певного роду дефекти: 1) дефекти індивідуальної правосвідомості (соціально-правовий інфантилізм; правова непоінформованість; соціально-правова дезінформованість; правовий нігілізм (негативізм); соціально-правовий цинізм; соціально-правове безкультур'я); 2) патологія сфери потреб особи; 3) дефекти в особистісних установках; 4) дефекти психічного розвитку[3, с. 18].

На завершення можу сказати, що особистість, яка здійснює злочинну діяльність, всіляко намагається гармонізувати власний зовнішній та внутрішній психологічний простір. Неминуче наштовхуючись на опір та протидію з боку соціального середовища, вона намагається відшукати чи створити сприятливу для себе соціальну нішу. Злочини скоюються не через задатки індивіда до злочинної поведінки і навіть не через те, що індивід не хоче або не розуміє, що потрібно жити за законом, а в результаті того, що у даної людини вкоренилась

система змістовних утворень, яка зумовлює її викривлене ставлення до певної сторони соціальної дійсності. Оцінюючи особистість людини, яка скоїла злочин, потрібно виявити домінуючі спонукання та узагальнені способи її життєдіяльності, які утворюють загальну схему її поведінки та стратегію життєдіяльності. Якщо прослідкувати генезис злочинної поведінки від її витоків до настання наслідків, можна констатувати, що вона є низкою багатогранної взаємодії між особистістю і середовищем.

Список використаних джерел:

1. Криминальная психология: Науч.-практ. изд. К.: Юриком Интер, 1999. 165 с.
2. Курс криминології. Загальна частина / За заг. ред. О. М. Джужи. К., 2001. 480 с.
3. Пирожков В. Ф. Криминальная психология. М.: Ось-89, 2001. 704 с.

АСПЕКТИ ПРОБЛЕМАТИКИ ТА СКЛАДНОСТІ ПОДОЛАННЯ «КОРУПЦІЇ» В УКРАЇНІ

Попович Станіслав Вікторович,

курсант 4-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Корупція є однією з найактуальніших соціальних проблем сучасності. Високий рівень корумпованості України визнано її політичним керівництвом, законодавчим органом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями. Це явище негативно впливає на різні сторони суспільного життя: економіку, політику, управління, соціальну і правову сфери, громадську свідомість, міжнародні відносини. Корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми, із аномалії поступово перетворюються у норму поведінки. В останні роки в Україні у сфері протидії корупції зроблено досить багато – прийнято спеціальний антикорупційний закон та низку інших законодавчих актів антикорупційного спрямування, схвалено Концепцію боротьби з корупцією, розроблено спеціальну антикорупційну програму, на політичному рівні проголошено курс на посилення протидії цьому злу, запроваджено систематичне проведення на найвищому рівні організаційних

заходів за участю керівників правоохоронних та інших державних органів, присвячених питанням протидії корупції тощо [1].

У резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», поширеній на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990), корупцію визначено як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що виявляється у протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності» [2].

Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 року тлумачить корупцію як «прямі чи опосередковані вимагання, пропонування, дачу або одержання хабара чи будь-якої іншої неправомірної вигоди або можливості її отримання, що порушують належне виконання будь-якого обов'язку особою, яка отримує хабара, неправомірну вигоду чи можливість мати таку вигоду, або поведінку такої особи» [3].

Проте ці поняття є досить абстрактними, та на папері вони частково відрізняються від того, що людина інколи може зустріти в житті. Адже з розвитком суспільства, економічної сфери корупційні діяння набувають нових форм та неочікуваних масштабів.

Корупція як явище не є надбанням сучасності. Ще з часів появи перших держав корупція є породженням соціуму і відносин у ньому. Корупція як соціальне явище притаманне усім країнам, незалежно від політичного устрою та рівня економічного розвитку. Очевидно, корупція є проблемою не тільки українською, а й світовою.

Складність подолання корупції полягає в тому, що її наслідки зумовлені такими факторами мотивації особи як бажання багатства і влади. Видно, що корупційне середовище володіє високою здатністю до самоорганізації та стійкого самозбереження. Небезпека цього явища полягає в тому, що це явище викликає у суспільства «звикання», та формується ставлення не як до аномалії, а як до «норми життя», до чогось звичного та буденного.

Тема корупції є однією з найгостріших проблем сучасного суспільства. Разом з тим це соціальне явище має свою давню історію і, як свідчить досвід, жодній із держав досі не вдалося її побороти. Хоча окремим державам за допомогою силових антикорупційних методів на певний період вдавалося істотно зменшити масштаби корупції, але з часом з'являлися нові схеми, методи та форми її прояву. Більше того, формування цілих корупційних мереж відбувається в самій системі державної влади, а це фактично виводить корупцію на вищий рівень організації, побудови досконаліших внутрішніх зв'язків і пристосування до зовнішніх факторів, що можуть втрутитися в її організацію [4, С. 3-8].

Складність проблеми боротьби з корупцією полягає в реальній можливості корумпованих структур та конкретних осіб, які мають владу і повноваження, перешкоджати намаганням проникнути до сфери їхньої кримінальної діяльності, а

також у нездатності правоохоронних органів і політичних сил суспільства до безкомпромісної боротьби з корупцією. Відсутні соціальні, політичні традиції публічного викриття корупціонерів, спеціальні криміналістичні прийоми викриття фактів корупції, що є серйозною перешкодою для ефективної боротьби із цим явищем [5, С. 30-32].

Підсумовуючи вище сказане, можна дійти таких висновків. Корупція – це явище, яке постійно розвивається, трансформується, пристосовуючись до умов розвитку законодавства, суспільства та держави, при цьому її сутність і негативний вплив на психологію державних службовців залишаються незмінними. Зміна видів та форм корупційних діянь інтегрується з урахуванням впливу задіяних наявних антикорупційних заходів, спрямованих на протидію цим явищам та їх обмеження, а також розвитком суспільства та соціальних процесів у ньому. Було б доречно, доповнити антикорупційне законодавство низкою нових форм антикорупційної поведінки та необхідність повного дослідження факторів існування корупції та передбачення нових механізмів та діянь, що можуть привести до погіршення ситуації. Необхідність боротьби з даною проблемою зумовлюється ще й тим, що корупція – це не тільки соціальне явище, а й психологічне та моральне. Якщо її не долати, то вона стає повсякденним способом мислення, який буде зумовлювати наш спосіб життя і наші дії. Тому доречно звернути увагу на вирішення таких завдань: 1) зменшення кількості функцій державного управління, що передбачають видачу дозволів, ліцензій, довідок тощо; 2) чітке законодавче визначення процедур прийняття управлінських рішень; 3) забезпечення прозорості прийняття рішень за допомогою конкурсів, тендерів тощо; 4) зменшення впливу бюрократизму на складові процеси управління та діяльності установ; 5) підвищення рівня соціального забезпечення населення; 6) підвищення кримінальної відповідальності за корупційну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Дудка А.В. Корупція як одна з найактуальніших соціальних проблем України.
2. Попередження злочинності та кримінальне правосуддя у контексті розвитку: реалізації та перспективи міжнародного співробітництва. Резолюція VIII Конгресу ООН із запобігання злочинності «Практичні заходи боротьби з корупцією» від 07.09.1990. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_785.
3. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією від 4.11.1999. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
4. Андрійко О. Ф. Правові засоби протидії корупції. *Часопис Київ. ун-ту права*. 2007. № 4, С. 3-8.

5. Гурьєва І. В., Гусак Н. О. Корупція в Україні як одна з найактуальніших соціальних проблем сучасності: аналітичний огляд. *Південноукр. правн. часоп.* 2007. № 2. С. 30-32.

ПОНЯТТЯ СПІВУЧАСТІ У ЗЛОЧИНІ

Пицюк Анна Василівна,

курсант 2-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Становлення України як демократичної і правової держави ставить перед органами державної влади ряд невідкладних і важливих завдань. Одним із таких завдань є удосконалення протидії злочинності. Особливу увагу слід звернути на забезпечення ефективної протидії злочинам, яким властивий підвищений ступінь суспільної небезпечності. До таких відносять злочини, що вчинюються у співучасті. Питання про поняття співучасті, не зважаючи на велику кількість літератури, до цього часу відноситься до числа спірних. Визначення співучасті, яке повно відображає характерні ознаки спільної злочинної діяльності, дозволяє правильно орієнтувати діяльність правоохоронних органів в їх боротьбі із злочинами, що здійснюються в співучасті, сприяє чіткому відмежуванню таких злочинів від індивідуальної злочинної діяльності і, тим самим, зменшенню законності в боротьбі із злочинністю.

Дослідження питань інституту співучасті, у тому числі й питань правової природи співучасті, присвятило свої праці чимало українських та зарубіжних науковців. Серед них можна виокремити: П.П. Андрушко, О.А. Арутюнов, М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, П.С. Берзін, В.М. Биков, В.І. Борисов, П.А. Воробей.

Мочкош Я. В. злочин, вчинений у співучасті, розглядає як такий, що несе підвищену суспільну небезпеку, і це, на його погляд, є однією з причин, через які інститут співучасті вважається у вітчизняному кримінальному праві одним із найскладніших [5, с. 113]. Вчена Жаровська Г. П. також вказує, що «незважаючи на майже двохсотлітню історію вивчення даного інституту в теорії кримінального права і нині спостерігається «розмаїття» думок щодо найактуальніших питань співучасті» [1, с. 12].

Як зазначає КК України «співучасть у злочині за кримінальним правом визначається як умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину (осіб) у вчиненні умисного злочину» [5].

Об'єднання зусиль декількох осіб для спільного вчинення будь-якого діяння, як правило, сприяє успіху у досягненні його мети. Закон про кримінальну відповідальність і наука кримінального права визнають, що й вчинення злочину об'єднаними зусиллями групи осіб свідчить про підвищену суспільну небезпечність як злочину, так і його учасників [4, с. 206].

Групова злочинна діяльність являє собою підвищену суспільну небезпеку не тільки тому, що вчинення злочину у групі значно полегшено, але й тому, що явище групової злочинності викликає обґрунтовану тривогу громадян, спотворює соціальне обличчя суспільства, деформує у більшості випадків уявлення людей про соціальну справедливість і законність. Однак не кожний груповий злочин є проявом співучасті і тому потрібно з'ясувати питання необхідності визначення поняття співучасті у злочині і групового злочину [5, с. 120].

Поняття причинного зв'язку щодо співучасті у злочині означає, що кожен із співучасників своїми діями вносить вклад у вчинення злочину, адже такий злочин є результатом загальних зусиль винних, які об'єдналися між собою для досягнення конкретного наслідку. Фріс П.Л. вважає: «Причинний зв'язок при співучасті проявляється в тому, що заподіяна шкода є об'єктивним наслідком діяльності всіх співучасників. Злочинний наслідок при співучасті – сукупний підсумок діяльності не тільки виконавця, а й організатора, і підбурювача, і пособника. Незважаючи на те, що діяння, яке характеризує об'єктивну сторону складу злочину, утворюється виключно поведінкою виконавця злочину, дії інших співучасників, створюючи умови для злочинної діяльності, причинно зумовлюють виконання ним об'єктивної сторони злочину» [6, с. 171].

Можна дійти таких висновків, що співучасть передбачає спільну умисну участь двох і більше суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину, а у разі причетності основне (первинне) посягання вчиняється одним суб'єктом злочину, а причетне до нього діяння – іншим суб'єктом. Ці два суб'єкти не можуть збігатися в одній особі. Суспільно-небезпечна діяльність співучасників перебуває у причинному зв'язку із спільним для усіх них злочинним результатом. Такий зв'язок відсутній у причетності за винятком злочинного потурання. Також причетність перебуває у причинному зв'язку з суспільно небезпечними наслідками основного посягання, якщо вона вчинена після початку первинного діяння, однак до його завершення. Насамперед це стосується продовжуваних злочинів і злочинів з так званним матеріальним складом, коли настання суспільно небезпечних наслідків після вчинення діяння відстрочене у часі.

Список використаних джерел:

1. Жаровська Г.П. Співучасть у злочині за кримінальним правом України : Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Жаровська Галина Петрівна. – К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2004. – С. 12.
2. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 25-26. – ст. 131.
3. Мочкош Я.В. Форми співучасті у кримінальному праві України: проблемні питання / Я.В. Мочкош // Право України. – № 3. – 2006. – С. 113.
4. Митрофанов І.І., Притула А.М. Співучасть у злочині : Навчальний посібник / І.І. Митрофанов, А.М. Притула. – О. : Фенікс, 2012. – 205 с.
5. Панов М.І. Кримінальне право України: Загальна частина : Підручник / За ред. В.В. Сташиса, В. Я. Тація. – 4 вид., переробл. і допов. – Харків, 2010. – 416 с.
6. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина : навч. посіб. / П. Л. Фріс. – К. : ЦУЛ, 2004. – С. 171.

ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ» В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Сокирко Вадим Васильович,

курсант 1-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Кримінальне право України постійно оновлюється, змінюється, вдосконалюється. Одним із способів демократизації та вдосконалення Кримінального кодексу України (далі – КК) є впровадження відновленого правосуддя. Згідно з Указом Президента України “Про Концепцію вдосконалення суддівства для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів” необхідно запровадити позитивний досвід демократичних держав щодо реституційного правосуддя. На сьогодні досвід провідних європейських держав у сфері звільнення від кримінальної відповідальності українськими науковцями-правознавцями досліджуються частково.

Звільнення від кримінальної відповідальності тісно взаємопов’язано з поняттям «кримінальна відповідальність» – покладення на особу певних обов’язків за порушення чи неналежне виконання приписів, передбачених Кримінальним

кодексом. Звільнення від кримінальної відповідальності – це здійснювана відповідно до вимог кримінального та кримінально-процесуального законів відмова держави, в особі суду, від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, обмежень її певних прав і свобод, передбачених КК України, що не тягне за собою кримінально-правових наслідків [1, с. 58].

Зауважимо, що законодавець виділив інститут звільнення від кримінальної відповідальності в окремий розділ, що дає підстави виокремити значну важливість такого явища. Також вагоме місце посідає і розташування встановлених норм перед розділами «Покарання та його види», «Призначення покарання». Таке положення не випадкове і має в своїй основі певні підстави: встановлення ознак злочину, порядок стадій кримінального процесу та ін.

Чинний КК України передбачає такі види звільнення від кримінальної відповідальності:

– у зв'язку з добровільною відмовою від доведення злочину до кінця (ст. 17 КК);

– у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК);

– у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК);

– у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК);

– у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК);

– у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК);

– у зв'язку із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК);

– спеціальні випадки звільнення від кримінальної відповідальності передбачені нормами Особливої частини кримінального закону та умови їх застосування;

– у зв'язку з актами амністії та помилування (статті 85-87 КК).

За своїм змістом звільнення від кримінальної відповідальності характеризується трьома особливостями:

1. Не відбувається державний осуд особи, яка вчинила злочин (обвинувальний вирок суду не постановляється);

2. До винного не застосовується покарання;

3. Через відсутність обвинувального вироку звільнена від кримінальної відповідальності особа вважається такою, що не має судимості.

Норми, які регламентують звільнення від кримінальної відповідальності у тому чи іншому вигляді, властиві законодавству держав англосаксонської та романо-германської правових систем. Так, вони існують у кримінально правових актах ФРН, Англії, Данії, Французької Республіки, Королівства Іспанії, Італійської Республіки, Голландії, Республіки Польщі, США, Латвійської Республіки тощо. Безперечно, ці норми мають свої особливості, адже, як і будь-які положення

іноземного права, вони вписані в правові системи, що мають свої власні історичні, соціальні й психологічні підстави, які далеко не завжди збігаються з основами нашої системи. Однак значну їх частину об'єднує спільна риса – врахування законодавцями позитивної посткримінальної поведінки суб'єктів.

Законодавство Англії передбачає декілька інститутів, спрямованих на втілення принципу доцільності судового переслідування. Зокрема, це попередження та медіація, центральна ідея яких полягає в тому, що конфліктуючі сторони – порушник закону і потерпілий, з дозволу уповноважених державних органів, намагаються вирішити свій конфлікт за рамками кримінальної юстиції за допомогою третіх осіб, «угоди визнання» – визнання обвинуваченим своєї вини і, як наслідок, спрощене провадження у справі та можливість певних пільг при призначенні покарання. Поряд з цим Законом про повноваження кримінальних судів 1973 р. (Powers of Criminal Court Act) передбачена пробація та умовне звільнення. Якщо суд, розглядаючи справу щодо особи, яка вчинила злочин, дійде висновку щодо недоцільності призначення покарання (враховуючи природу злочину, характер особи) він видає наказ про пробацію. У випадку, якщо суд, враховуючи обставини справи, вважатиме за недоцільне призначення покарання та видання наказу про пробацію, він може видати наказ про повне звільнення особи за умови невчинення нею злочину протягом трьох років з дня видання наказу. Такий наказ в Законі називається «наказом про умовне звільнення». Інститут пробації також характерний і законодавству США.

Кримінальний кодекс України розмежовує поняття «звільнення від кримінальної відповідальності» та «звільнення від покарання». Головною відмінністю є суб'єкт: якщо у звільненні від кримінальної відповідальності фігурує підозрюваний, обвинувачений, підсудний, а також особа, чий кримінально-процесуальний статус ще не визначено, то від покарання звільняється засуджений, тобто особа, обвинувальний вирок суду щодо якої набрав чинності.

В КК Данії поняття покарання і відповідальності не розмежовуються, тому, звільнення від кримінальної відповідальності і звільнення від покарання є тотожними. Ці поняття визначаються як відтермінування виконання покарання. У разі вчинення особою злочину суд призначає покарання; призначає покарання, але виконання відтермінується на період іспитового строку (3-5 років); відкладає визначення покарання на період іспитового строку (3-5 років). При цьому кодекс чіткого поділу видів відстрочки покарання також не визначає [6].

На відміну від багатьох інших зарубіжних кодексів, КК ФРН містить цілий ряд спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності. Вони передбачені при вчиненні деяких злочинів проти держави (шпіонаж), проти громадського порядку (недонесення про злочин, що готується), проти правосуддя (неправдиві показання), проти довілля, шахрайства у фінансовій сфері, легалізації

майна й коштів, здобутих злочинним шляхом. Але в цих випадках обов'язковою умовою є позитивна посткримінальна поведінка: добровільне і своєчасне повідомлення органам влади про вчинений злочин; вчинення дій, спрямованих на відвернення наслідків злочину.

Отже, завдяки порівняльно-правовому методу дослідження ми встановили принципову близькість низки кримінально-правових норм у законодавстві про кримінальну відповідальність України та інших європейських країн. Існування ж відмінностей у правовому регулюванні звільнення від кримінальної відповідальності за кримінальним законодавством України та інших країн актуалізує компаративні дослідження в цьому напрямі. Зокрема, це питання кримінально-правової оцінки розміру відшкодованих збитків; категорії злочинів, які виключають можливість застосування звільнення від кримінальної відповідальності; визначення меж суддівського розсуду при вирішенні питання про таке звільнення та ін.

Список використаних джерел:

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності : монографія / Ю. В. Баулін. — Київ : Атіка, 2004. — 296 с.
2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Закон, Кодекс від 28.12.1960 // Верховна Рада УРСР
3. Музика А. А., Школа С. М. Амністія і помилування в системі сучасного українського права //Кримінальне право України. – 2006. – № 1. – С. 10–23.
4. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і Постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. / За ред. С.С. Яценка. – К.: А.С.К., 2002. – С.783.
5. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии): Сб. законодат. материалов / Под ред. И. Д. Козочкина. / Моск. гос. ун-тет им. М. В. Ломоносова. – М.: Издательство “Зерцало”, 1998. – С. 21-23.
6. Уголовный кодекс Дании / Науч. ред. и предисл. С. С. Беляева. Пер. с дат. и англ. С. С. Беляева, А. Н. Рычевой. – СПб.: Изд-во “Юридический центр Пресс”, 2001. – 230 с.

ТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ
Кримінальний процес, криміналістика

**СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОЦЕСІ**

Калинчук Христина Анатоліївна,
курсант 3-го курсу
Прикарпатського факультету
(м. Івано-Франківськ)
Національної академії внутрішніх справ

Питання засади законності у кримінальному процесі має глибоку історію. Уявлення про законність, як про явище, з'явилися пізніше, ніж самі закони (природні, божественні тощо). Законність досягає періоду становлення та діяльності самої держави. Тому у питаннях законності юридична наука, як правило, звертається до найбільш ранніх періодів розвитку держави та права, коли ще тільки почали з'являтися міркування щодо того, чому не можна жити без законів, якими вони мають бути і наскільки вільними є правителі та інші громадяни у дотриманні цих законів [1, с. 21]. Про законність написано багато наукових праць, проведено багато досліджень, також є безліч різних визначень цього поняття, проте майже в кожному з них виділяється та основа сутності законності – чітке, неухильне дотримання, виконання норм права, вимог закону учасниками правовідносин.

Засади, зокрема в кримінальному процесі, є фундаментом, що формує механізм правового регулювання діяльності органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду та інших учасників кримінального процесу. Тому в умовах сьогочасного реформування системи кримінального процесу в Україні, вагомої значущості для кримінального провадження набуває проблема реалізації та дотримання засад, зокрема – законності.

Аспект застосування законності є дуже розгалуженим. Це так званий правовий режим точного та неухильного додержання законодавства при здійсненні юридичної діяльності, що безпосередньо виявляється в кримінальному процесі. Він дещо звужує повноваження органів досудового розслідування, прокуратури та суду і створює умови переходу кримінального провадження з однієї процесуальної стадії в іншу на підставі закону і у визначеній послідовності.

Засада законності – одна із конститутивних в юридичній діяльності. Вона забезпечує підкорення поведінки суб'єктів суспільних відносин вимогам

нормативно-правових актів. Відома ще римському праву, що підтверджують максими: «Законність – основа держави», «Закон суровий, але це закон», засада законності знайшла своє утвердження в сучасному законодавстві. Ця засада притаманна усім галузям права, оскільки вона – значуща.

Дотримання вимог закону під час кримінального провадження забезпечується можливістю оскарження незаконних дій і рішень органів і службових осіб у визначеному КПК порядку. Наприклад, на досудовому провадженні – до прокурора, чи слідчого судді, суду чи апеляційного суду; в судових стадіях – до апеляційного чи касаційного суду. В результаті цього незаконні дії і рішення скасовуються. При цьому, винні у порушенні законності службові особи можуть бути притягнені до встановленої законом відповідальності, зокрема кримінальної (зловживання владою або службовим становищем – ст. 364 Кримінального кодексу України (далі – КК України), перевищення влади або службових повноважень – ст. 365 КК України, завідомо незаконні затримання, привід або арешт – ст. 371 КК України, притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності – ст. 372 КК України, примушування давати показання – ст. 373 КК України та інші злочини проти правосуддя) [2].

Засада законності віднесла й обов'язок прокурора та інших учасників кримінального провадження з боку обвинувачення всебічно, повно і неупереджено дослідити обставини провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень [3].

В КПК України редакції 1960 р. такий обов'язок сторони обвинувачення було визначено як окрему засаду – всебічне, повне й об'єктивне дослідження обставин справи. Ця засада почасти в кримінальній процесуальній науці зіставлялась із засадою встановлення об'єктивної істини у кримінальному провадженні. Положення про всебічність, повноту і об'єктивність дослідження обставин провадження не виділилось в окрему засаду, а включилось до засади законності, що і викликає чимало застережень. По-перше, обов'язок спрямувати судовий розгляд на забезпечення з'ясування всіх обставин кримінального провадження покладено не лише на сторону обвинувачення, а й на головуючого у судовому. Так само й оцінка зібраних доказів, яка здійснюється слідчим, прокурором, слідчим суддею і судом, проводиться ними за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження [3].

По-друге, встановлення обставин провадження повно, всебічно і неупереджено – це результат дотримання засад кримінального судочинства, в тому числі й насамперед, засади законності. Тому ми погоджуємось із думкою Г.М.

Мамки, що варто було б законодавцеві виділити зазначене положення ч. 2 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України як окрему засаду кримінального провадження [4, с. 172].

Отже, усі засади кримінального провадження чітко сформульовані та закріплені у кримінальному процесуальному законі. Вони є основою функціонування, а, головне, удосконалення усієї системи кримінального процесу. Однією із таких засад є законність, змістом якої виступають заходи переконання та примусу, що і є необхідною умовою для розвитку правової культури. Об'єктом законності, як засади кримінального провадження, є кримінальне процесуальне законодавство, правозастосовні акти, а також поведінка учасників кримінального провадження.

Для забезпечення реалізації засади законності в кримінальному процесі, насамперед, необхідна наявність достатньо розвиненого законодавства, яке б ефективно регулювало кримінально-процесуальні відносини. Належний рівень правосвідомості, або ж правової культури є підґрунтям законності, котра розгалужується на зміст та форму кримінального провадження на усіх стадіях його здійснення.

Таким чином, засада законності у кримінальному провадженні зобов'язує органи і службові особи, котрі його здійснюють: неухильно дотримуватися встановленого кримінальним процесуальним законом порядку провадження; вчиняти процесуальні дії на законних підставах; повідомляти і роз'яснювати іншим учасникам провадження їхні процесуальні права і обов'язки; обґрунтовувати свої рішення відповідними нормами матеріального і процесуального права; неухильно дотримуватись порядку збирання й закріплення доказів, тощо.

Список використаних джерел:

1. Пеший Д.А. Засада законності та її забезпечення у досудовому кримінальному провадженні: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2016. 210 с.
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 року № 2341-III // Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2001. № 21.
3. Кримінальний-процесуальний кодекс: *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 18.05.2020).
4. Мамка Г. М. Щодо реалізації загальноправового принципу законності в кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 4. 2018. С. 169-172.

ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КРИТЕРІЇ ПОДІЛУ

Макара Владислав Русланович,

курсант 3-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

У зв'язку з прийняттям КПК України, в кримінальній процесуальній науці широко почали обговорюватися питання, що пов'язані з проблемами практичної реалізації нових положень, закріплених у ньому. Зокрема, це стосується примусових заходів, що застосовуються під час кримінального провадження, оскільки у КПК України наявний окремий розділ, присвячений правовому регулюванню заходів забезпечення кримінального провадження. Слід звернути увагу на те, що у новоприйнятому кримінальному процесуальному законодавстві України відсутнє визначення поняття «заходи забезпечення кримінального провадження». Але на доктринальному рівні надається багато визначень цього поняття. До прикладу, окремі науковці визначають, що заходи забезпечення кримінального провадження є заходами процесуального примусу, що використовуються державними органами і посадовими особами у сфері кримінального судочинства на підставі, за умов і в порядку, визначеному законом стосовно підозрюваних, обвинувачених та інших осіб, які беруть участь у справі для запобігання і припинення неправомірних дій цих осіб з метою забезпечення успішного розслідування кримінальних правопорушень та виконання інших завдань кримінального судочинства [3, с. 198].

Натомість, В. В. Рожнова визначає заходи забезпечення кримінального провадження як передбачені кримінальним процесуальним законом процесуальні засоби державно-правового примусу, що застосовуються уповноваженими на те органами (посадовими особами), які здійснюють кримінальне провадження, у чітко визначеному законом порядку стосовно осіб, котрі залучаються до кримінально-процесуальної діяльності для запобігання та припинення їх неправомірних дій, забезпечення виявлення та закріплення доказів з метою досягнення дієвості кримінального провадження [5, с. 331].

Чинний КПК України закріплює таке під заходами забезпечення кримінального провадження, розглядає – передбачені кодексом заходи примусового характеру, які застосовуються за наявності підстав та в порядку, встановлених законом, з метою запобігання і подолання негативних обставин, що

перешкоджають або можуть перешкоджати вирішенню завдань кримінального провадження, забезпеченню його дієвості [2, с. 261].

Безумовно, що будь-які правові категорії, в тому числі такі і заходи правового примусу – як заходи забезпечення кримінального провадження характеризуються певними ознаками, а саме:

1) дані заходи мають процесуальний характер і регулюються кримінальним процесуальним законодавством, а тому є складником кримінально-процесуальної форми.

2) підстави, межі та порядок їх застосування детально регламентовані законом;

3) спрямовані на досягнення єдиної мети – забезпечити належний порядок кримінального провадження, його дієвість;

4) мають виражений примусовий характер, який залежить не від порядку реалізації цих заходів, а від їх законодавчої моделі.

5) виключний характер означає, що такі заходи застосовуються лише в тому разі, коли іншими заходами завдання кримінального провадження досягнути не можливо;

6) специфічний суб'єкт застосування: процесуальний примус є різновидом державного примусу, а тому суб'єктом його застосування завжди є виключно компетентні державні органи та посадові особи, які здійснюють кримінальне провадження; ними, як правило, є слідчий суддя, суд [4, с. 103; 3, с. 197-201].

Також в доктрині кримінально-процесуального права, пропонується заходи забезпечення кримінального провадження поділяти на такі, що забезпечують отримання засобів доказування (виклик слідчим, прокурором, судовий виклик, тимчасовий доступ до речей і документів). На відміну від запобіжних, завдання цих заходів полягає у забезпеченні можливості виявити, вилучити та дослідити докази [1, с. 165].

З урахуванням обмежень конституційних прав громадян, які впливають зі змісту практично всіх визначених у КПК України заходів забезпечення кримінального провадження виходячи, останні можна класифікувати на наступні види:

1. Заходи, які обмежують суспільне і приватне життя громадян (до них слід віднести виклик слідчим, прокурором, судовий виклик, привід, тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом, відсторонення від посади, тимчасовий доступ до речей і документів).

2. Заходи, які обмежують майнові права громадян (накладення грошового стягнення, тимчасове вилучення майна, арешт майна).

3. Заходи, які обмежують свободу пересування громадян (особисте зобов'язання, домашній арешт, особиста порука, застава).

4. Заходи, які обмежують особисту свободу громадян (затримання та тримання під вартою) [6, с. 135].

Отже, заходами забезпечення кримінального провадження є процесуальні засоби примусового характеру, що передбачені кримінальним процесуальним законодавством, які застосовуються у сфері кримінального судочинства уповноваженими посадовими особами і державними органами за наявності підстав і в порядку, передбаченому законом, щодо обвинувачених, підозрюваних та інших осіб для попередження і припинення їхніх неправомірних дій з метою успішного розслідування і вирішення завдань кримінального судочинства.

Усі заходи забезпечення кримінального провадження застосовуються на підставі ухвали слідчого судді, суду, постанови прокурора, слідчого. Клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження на підставі ухвали слідчого судді має подаватися до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процес: підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 544 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2х т. / за загальною редакцією В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова; Національна академія правових наук України. Харків : «Право». 2012. Т. 1. 768 с.
3. Лялюк Є. Загальні правила здійснення виклику слідчим, прокурором та судового виклику як заходів забезпечення кримінального провадження. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 11. С. 197-201.
4. Назаров В. В. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження. *Європейські перспективи*. 2013. № 3. С. 102-106.
5. Рожнова В. В. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (загальна частина); Національна академія внутрішніх справ. К., 2012. 398 с.
6. Фаринник В. І. Тимчасове обмеження в користуванні спеціальним правом: проблеми теорії та практики. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2015. № 1. С. 126-138.

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

Пугачова Богдана Володимирівна,

курсант 4-го курсу

Прикарпатського факультету

(м. Івано-Франківськ)

Національної академії внутрішніх справ

Слідчий – учасник кримінального провадження, на якого покладено процесуальну функцію обвинувачення, що здійснюється шляхом викриття винних у вчиненні злочинів та притягнення їх за погодженням із прокурором до кримінальної відповідальності. На перший погляд, його процесуальна діяльність видається такою, що чітко регламентована, структурована згідно кримінального процесуального законодавства та є зрозумілою. Однак, багато науковців у своїх працях, розглядаючи діяльність слідчого, наводять багато аргументованих фактів, які вказують на те, що слідча діяльність не позбавлена проблем. На деякі із них буде звернуто увагу у цій праці.

Так, ще до прийняття Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі КПК), О. Ю. Татаров та В. В. Топчій досліджували проблеми слідчої діяльності та шукали шляхи їх вирішення, беручи до уваги аспекти оптимізації навантаження на слідчих, відображених у працях Б. А. Вікторова, В. С. Зеленецького, А. В. Іщенко, Н. С. Карпова, Л. В. Кондратюка, М. І. Кулагіна, М. А. Погорецького, С. М. Стахівського, Л. Д. Удалової та визначили такі основні недоліки слідчої діяльності:

- недосконалість кримінального процесуального законодавства;
- недостатність матеріально-технічного забезпечення;
- відсутність системи інформування слідчих про досягнення науки і техніки з розслідування злочинів;
- некомплект кадрів;
- низький рівень наукової організації праці слідчого та професійної підготовки [1, с. 169-176].

Якщо розглядати вказані недоліки з огляду КПК, то можемо зауважити, що на даний час, ми бачимо деякі удосконалення роботи слідчого зокрема та поліції загалом. Однак, наведені вище недоліки в слідчій діяльності прослідковуються і сьогодні.

Литвинчук О. І. у своїх працях пропонував покласти на слідчого виконання лише функції розслідування. Отже, такі дії, як відкриття кримінального провадження, затримання особи за підозрою у вчиненні злочину, пред'явлення обвинувачення, складання обвинувального висновку слід виключити з його

компетенції [2, с. 194-203]. Він обґрунтовував свою думку тим, що для підвищення ефективності діяльності слідчого зменшення його функцій та завдань буде доречним.

На думку Реви А., законодавець приділив недостатньо уваги саме процесуальній незалежності слідчого у новому кримінальному процесуальному законодавстві. Так, у ст. 40 КПК України 2012 р., яка має назву «Слідчий органу досудового розслідування», зазначається, що у більшості випадків слідчий приймає процесуальні рішення за погодженням із прокурором, і лише в ч. 5 вказаної статті як наслідок збереження колишньої самостійності вказується: «Слідчий, здійснюючи повноваження відповідно до вимог цього кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, в яку втручання осіб, котрі не мають на те законних повноважень, забороняється» [3, с. 140].

Розглядаючи вищевказану думку з точки зору практики, ми можемо зробити висновок, що майже всі процесуальні дії слідчого мають бути погоджені з прокурором, а це займає багато часу та не в повній мірі відповідає ч. 5 ст. 40 КПК України 2012 р.

Беручи до уваги думки науковців, які розглядали проблемні аспекти діяльності слідчого на різних етапах становлення цього інституту, на нашу думку для оптимізації роботи слідчого в першу чергу необхідно: звернутися до процесуального законодавства європейських держав з метою пошуку шляхів удосконалення функцій слідчого та його процесуального статусу; усунути недоліки в процесуальному законодавстві України; перевидати накази, які регламентують порядок діяльності органів досудового розслідування і їх взаємодію з іншими підрозділами з урахуванням нової термінології та змін в системі органів виконавчої влади, суду; активно сприяти покращенню матеріально-технічного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Топчій В.В. Проблеми слідчої діяльності та шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць*. Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2010. с. 169-176
2. Литвинчук О. І. Поняття і структура процесуального статусу слідчого. *Вісник ЛДУВС*. 2006. №1. С. 194-203.
3. Рева А. Функції слідчого у кримінальному провадженні: теоретико-правовий аналіз. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. С. 139-146.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 11.06.2020 р. №4651-VI . Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

ЗМІСТ

<i>Гатала Ірина Юріївна</i> ФУНКЦІЇ ЮРИДИЧНИХ СИМВОЛІВ	3
<i>Доготар Маріанна Василівна</i> РОЗУМІННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ КАТУВАННЯ, ЖОРСТОКОГО ТА ТАКОГО ПОВОДЖЕННЯ, ЩО ПРИНИЖУЄ ЛЮДСЬКУ ГІДНІСТЬ	5
<i>Зуєв Микола Олександрович</i> ОКРЕМІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ХАРТІЇ РЕГІОНАЛЬНИХ ТА МІНОРИТАРНИХ МОВ	7
<i>Критович Віталія Володимирівна</i> МОВНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ	10
<i>Луцак Степанія Володимирівна</i> ЗАХОДИ ДЕРЖАВИ ЗГІДНО З ПЛОТНИМ РІШЕННЯМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ «СУКАЧОВ ПРОТИ УКРАЇНИ»	12
<i>Микитюк Діана Олегівна</i> ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У МОВЛЕННІ ПРАВООХОРОНЦІВ	16
<i>Хемич Андрій Володимирович</i> ЗАКОННІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В КОНТЕКСТІ ПРАКТИКИ ЄСПЛ	17
<i>Солецький Марк Ігорович</i> ФОРМИ І МЕТОДИ КРИМІНАЛЬНО-ВИПРАВНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ УРСР. ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ	20
<i>Ткачук Лілія Петрівна</i> ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ, МОЛОДІ СПРЯМОВАНОГО НА ОВОЛОДІННЯ НАВИЧКАМИ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ	23

<i>Терещенко Владислав</i>	26
СВОБОДА ЯК ОСНОВНА ЦІННІСТЬ У ПРАВІ	
<i>Яворницька Антоніна Миколаївна</i>	28
ПРАВОВА СИСТЕМА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	
<i>Василенко Карина Олександрівна</i>	32
ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИВ КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ	
<i>Герелюк Христина Василівна</i>	34
ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДОРОЖНЬОГО РУХУ	
<i>Кузик Марта Ярославівна</i>	37
ПРО ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЇ ПРАЦІВНИКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ПІДСТАВИ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ	
<i>Вербовий Василь Петрович, Кулакова Аміна Олегівна</i>	41
ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРШЕННЯ ПСИХОФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ	
<i>Лукашук Іванна Вікторівна</i>	44
ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПІД ЧАС ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ	
<i>Польова Христина Петрівна</i>	47
ПРАВО НА СВОБОДУ СВІТОГЛЯДУ В УКРАЇНІ	
<i>Поляк Віра Іванівна</i>	49
РОЛЬ ТА ЗАВДАННЯ ПОЛІЦІЇ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ГРОМАДЯН НА МИРНІ ЗІБРАННЯ	
<i>Широкова Алла Анатоліївна</i>	52
НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМИ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ І ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД	

<i>Євтодъєв Роман Євгенович</i>	56
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ СМЕРТЮ ПОТЕРПІЛОГО	
<i>Шапаренко Анна Валеріївна</i>	59
ЗАПОВІДАЛЬНИЙ ВІДКАЗ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ	
<i>Андрійшин Тетяна Володимирівна</i>	62
КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ТОРГІВЛЮ ЛЮДЬМИ	
<i>Гуцуляк Микола Ярославович, Лакіза Анастасія Анатоліївна</i>	64
ПРО ПОВТОРНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ ЯК ВИДУ МНОЖИННОСТІ	
<i>Ісакова Вікторія Русланівна</i>	68
ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ ІНСТИТУТУ ЗВІЛЬНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ ВИХОВНОГО ХАРАКТЕРУ	
<i>Кузевич Надія Ігорівна</i>	70
СКЛАДНА ФОРМА ВИНИ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ	
<i>Микитюк Діана Олегівна</i>	73
СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ	
<i>Лук'янович Яна Олександрівна</i>	76
ЗАКОНОМІРНОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ	
<i>Попович Станіслав Вікторович</i>	79
АСПЕКТИ ПРОБЛЕМАТИКИ ТА СКЛАДНОСТІ ПОДОЛАННЯ «КОРУПЦІЇ» В УКРАЇНІ	
<i>Пицюк Анна Василівна</i>	82
ПОНЯТТЯ СПІВУЧАСТІ У ЗЛОЧИНІ	
<i>Сокирко Вадим Васильович</i>	84
ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ЗВІЛЬНЕННЯ	

**ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ» В ЗАКОНОДАВСТВІ
УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ**

Калинчук Христина Анатоліївна 88
**СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗАСАДИ ЗАКОННОСТІ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ**

Макара Владислав Русланович 91
**ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ:
ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА КРИТЕРІЇ ПОДІЛУ**

Пугачова Богдана Володимирівна 94
ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

**Матеріали
підсумкової курсантсько-студентської
науково-теоретичної конференції**

17 червня 2020 року